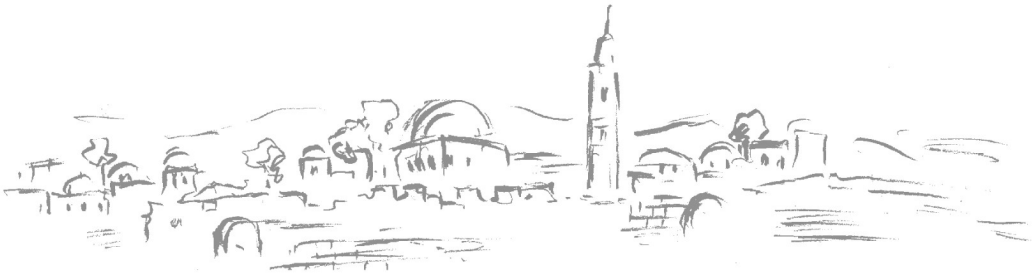

המחזיר שכינתו לציון

**מבט תורני על מלחמת ששת הימים
ויום ירושלים**

הלכה • מוסר • דרוש • אמונה • רמז • רז • שיר

א

נלקט ונערך בהלל ובהודיה להשי"ת ע"י שי הירש הכהן
לכבוד שנת היובל לתשועת מלחמת ששת הימים ולאיחוד ירושלים

ירושלים עיה"ק תובב"א
שנת ה'תשע"ז (בציון הר קדשי לפ"ק)

המחזיר שכינתו לציון

כרך א

MIZRACHI
תנועת המזרחי העולמית

בהוצאת תנועת המזרחי העולמית

מקורות ומחקר תורני:

מכון מחקר תורני 'תורת-שלמה' – ע"ש הרב שלמה גורן זצ"ל

עיצוב העטיפה:

סטודיו ולדמן

עריכה לשונית והגהות:

ר' אברהם רחמים

הפקה:

דוב ליברמן – 'מילה טובה'

©

כל הזכויות שמורות לשי הירש – העורך והמלקט

ניתן לצלם חלקים מספר זה לצורך אישי ולימודי בלבד.

שימוש מסחרי מכל סוג שהוא אסור בהחלט אלא בקבלת רשות מפורשת בכתב.

גילוי דעת:

המערכת עשתה ככל יכולתה על מנת לאתר את בעלי הזכויות של כל החומר שנלקח ממקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל השמטה או טעות, ואם יובאו לידיעתנו, נפעל לתקן במהירות הבאות.

לפניות בכל ענייני הספר:

מכון תורת-שלמה

052-8836373

TORATSHLOMO@GMAIL.COM

בחזית הספר: מטבע מקורי של מחצית השקל מימי המרד הגדול ברומאים. מצדו האחד של המטבע מופיע הכיתוב "ירושלים הקדושה" ומצדו השני – האותיות "שב", שפירושו: "השנה השנייה למרד", והמילים "חצי השקל".

מכתב ברכה

מאת מו"ר הגאון הרב שאר-ישוב כהן זצ"ל

נשיא מוסדות 'אריאל', ירושלים

הגאון הרב שאר-ישוב הכהן זצ"ל נתן את ברכתו לספר זה
וכעבור שלושה חודשים נתבקש לישיבה של מעלה.
יהי רצון שזכותו תעמוד לנו לראות בטוב ירושלים ובבניינה

ותחזינה עינינו בשובך לציון!

ביום שחרור ירושלים העתיקה, באותו בוקר נפלא ובלתי נשכח של כ"ח באייר תשכ"ז, זכית להיות בין ראשוני הבאים לכותל המערבי. הייתה זאת זכות היסטורית להיות נוכח באותה תפילה בלתי נשכחת של הצנחנים הכובשים ולהיות עד ראייה לבואם של אבי מורי, הרב הנזיר זצ"ל, והרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל אל הכותל כשהם רכובים על ג'יפ תול"ר. התפילה המשותפת שהתנהלה שם בהנהגתו של הרב הראשי לצה"ל דאז, הגר"ש גורן זצ"ל, הייתה תפילה שלא מעלמא הדין, חוויה חד-פעמית בחייו של כל אדם. כל מי שזכה לכך – לא ישכח זאת לעולם. כאילו נפתחו השמים וכולנו ראינו מראות אלוקים.

כמה ימים לאחר מכן, בחג השבועות הראשון שלאחר השחרור, התמזל מזלי והלכתי לכותל בתוך ההמון ליד הצדיק הירושלמי הבלתי נשכח הגה"צ ר' אריה לוי זצ"ל, אשר שמח לקראתי מאוד, אחז בידי ובכתפי וחיבקני בחום. הלכנו יחד כברת דרך, מהורהרים ושותקים, ואז פתח ואמר לי, כמעט בלחש, את הדברים הבאים: "כל ימי לא הבינותי את פירוש הפסוק "בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים". עכשיו אני מבין". שאלתי: "מה מבין כבודו?", והוא אמר: "חלום, כך דרכו. אדם רואה ברגע אחד מאורעות שנמשכים זמן ממושך. לפעמים, אפשר לראות בחלום דבר שבדרך הטבע נמשך הרבה שנים, והנה אתה רואה אותו ברגע וכהרף עין מתבהרת לך התמונה כולה. תקופה שלמה, היסטוריה שלמה, חוויה של דורות עוברת לנגד עיניך כברגע אחד". ר' אריה המשיך ואמר: "זה מה שקורה לנו כרגע, כאן. אנחנו נכנסים אל העיר העתיקה, הולכים אל הכותל, ואנחנו כחולמים. ממש עכשיו אנחנו מתחברים עם רבבות ואלפים יהודים שהתפללו וייחלו במשך דורות לרגע הזה, שאנחנו חיים אותו כעת. בן רגע אנו רואים את כל מי שהיה בגולה, בשואה, במחתרת, במלחמת השחרור ובמלחמת ששת הימים".

מתוך דבריו אלה של ר' אריה לוי, רבם של אסירי המחטרות ואישיות נערצת על כל החוגים, התחוור לי למפרע כי הוא עשה את שליחותו לא רק כאיש החסד והצדקה, אלא גם כמאמין גדול ביעוד המיוחד של השליחות של לוחמי המחטרות, שאותם ראה נלחמים במסירות נפש ממש על קידוש השם ועל קירוב הגאולה. הוא הוסיף ואמר לי בהתרגשות גדולה: "הנה זה, הנה הוא בא, אשרינו שזכינו לכך, לתקומת ישראל ולשליטתו של עם ישראל על ירושלים העתיקה. אשרינו שזכינו והגענו לימים אלו, ימים של התחלת הגאולה. אחר כך, ובקרוב בעז"ה, יחזרו כולם בתשובה, ותהיה בעז"ה הגאולה השלמה".

יש לשים לב לעובדה שדברים נפלאים אלו יצאו מפיו של רב ישיש מהישוב הישן של ירושלים, מתלמידי הרב קוק זצ"ל. אכן, הוא ראה בתופעת שחרורה ואיחודה מחדש של ירושלים, את התגשמותו של חזון שיבת ציון. והוא לא היה היחיד שראה זאת כך. בימים הגדולים והנפלאים של תש"ח ותשכ"ז, ימי מלחמת השחרור וימי שחרור ירושלים – כולנו היינו כחולמים. אמרנו בלבנו ואמרנו בפיו, שהנה באו הימים שעליהם בדיוק ניבאו נביאנו וחזינו, ימי אחרית הימים, ימי גאולה ופדות, שאליהם ייחלנו ואליהם התפללנו במשך דורות.

דברים אלו באו לידי ביטוי נפלא בדבריו של אבי מורי זצ"ל, שציטט דברים ששמע מפיו של מרן ה"חפץ חיים", ואשר התפרסמו בזמנו בחוברת שיצאה לאור על ידי תלמידי ישיבת 'מרכז-הרב' בשם: "התנוצצות אורו של משיח".

יורשה לי להוסיף הערה אישית: גם ברגעים קשים במלחמת השחרור, ואני מתייחס לרגע של נפילת הרובע היהודי בידי הירדנים אותו חוויתי בעצמי, קיננה בנו תחושה של חוויה היסטורית. שאף-על-פי-כן ולמרות הכל, אנו חיים בימים של גאולה.

היה זה בבוקר שבת קודש כ' באייר ה'תש"ח, יום אחרי נפילתה של ירושלים העתיקה בידי הצבא הירדני והכנופיות הערביות. אנו, השבויים והפצועים הנדכאים, הובאנו בידי שובינו לבניין של המנזר הארמני, סמוך להר ציון. והנה, כשהתרוממנו מעל אדני חלונות הקומה העליונה של המנזר וראינו את העשן הכבד המיתמר מעל בתי הכנסת של ירושלים העתיקה, ארע פתאום מאורע בלתי צפוי לחלוטין באותן נסיבות. באורח פלא, כאילו נדברנו על כל מראש, התחלנו לשיר. אני פתחתי בשיר, ואחרי כל חברי. שרנו בקול רם ונמרץ את התפילה "כי אתה ד' באש הצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה", והמשכנו במשך כחצי שעה בשירי שבת ושירי המחטרות "בדם ואש יהודה תקום". לוחמים מסכנים, פצועים, מוכים, אחרי שבועיים של מלחמה נוראה, מצאו בקרבם את הכוח הנפשי, שלא לדבר על הכוח הפיסי, לשיר ולהביע בפיהם את עומק אמונת הדורות. ומי שלא שמע שירת אמונה זאת – לא שמע שירה מימיו. אכן קשה להבין איך, גם בתוך המצב הנורא הזה, לא איבדנו לרגע את האמונה ש"אתחלתא דגאולה" הגיעה. אישית אמנם נמנינו עם אלה שניגפו בקרב, ואולי כבר אבדו

בתוך מלחמת השחרור, אבל האמנו שאעפ"כ הכול כדאי. לא היה בלבנו ספק, שההשגחה העליונה יודעת מדוע הדברים מתנהלים כך ושגם נפילתנו בשבי היא חלק ממהלך גדול שסופו שחרור ירושלים העתיקה והר הבית, שחרור שיפּלס דרך למלך המשיח.

אני זוכר שהשומרים הירדנים, אשר שמרו עלינו מפני ההמון הפרוע שרצה לטרוף אותנו חיים, חשבו שהשתגענו. "יצאו מדעתם, המסכנים", אמרו והראו עלינו באצבע. הם, פשוט, לא יכלו להבין איך אנשים שרים בנסיבות כאלה.

על פי כל אמת מידה נורמלית אכן יצאנו מדעתנו, אך האמת היא שמעולם לא היינו כה שפויים. מעומק נפשנו פרצה האמונה השלמה. האמנו באמת ובכל לבנו בישועת ד' את עמו ונחלתו. כולנו, גם אלה מבינינו שעברו חוויות קשות של אבדן חברים קרובים ובני משפחה, המשכנו להאמין. כולנו היינו אודים מוצלים מאש, ובכל זאת שרנו. האמנו שאנחנו חלק מתהליך היסטורי, שזו תחילת העידן של זמן הגאולה, של "ימות המשיח". אמנם לא ידענו כיצד ואיך יתפתחו הדברים על ידי כוח עליון מאיתנו, על ידי עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, אך בלבנו חשבנו רק זאת: יהיה גורלנו מה שיהיה – אנחנו זכינו לחיות את ימי התגשמותה של ההבטחה האלוקית, שעליה חונכנו בבית מורינו ורבותינו, ועליה חינכנו את תלמידנו.

במשוך היובל למלחמת ששת הימים, ליקט וערך חבר מכון 'נזר־דוד', הרב שי הירש, אסיף גדול בעניין מלחמת ששת הימים ויום ירושלים, מדברי חכמי ישראל בדור האחרון, אשר "ראו עין בעין בשוב ה' ציון".

שישה שערים בספר, כנגד ששת ימי המלחמה – הלכה, מוסר, דרוש, אמונה, רמז, רז ושיר, הבנוי על פי פרד"ס חלקי התורה.

ועל כן, אברכו בברכת כוהנים באהבה שימלא ה' משאלות לבו לטובה, להמשיך ולזכות את הרבים בבירור מקחם של צדיקים ולהאיר את 'דברת הקץ המגולה ואור הישועה הזרוחה'.
ודבר בעתו מה טוב, לחזק ולתת משנה תוקף בעקבותיהם של רבותינו, חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל בראשות מרן הרב איסר יהודה אונטרמן ומרן הראשון לציון הרב יצחק נסים, לקבוע את יום שחרור ירושלים כיום הודאה לדורות, ולתקן סדרי תפילה מיוחדים ליום זה.

"יבנה המקדש עיר ציון תמלא". במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

כ"ח באייר ה'תשע"ו.

פתח שנת היובל לגאולת עיר האלוקים.

הרב שאר־ישוב כהן

החופעיה"ק חיפה ת"ו, הר הכרמל

מכתב ברכה מאת הרב הראשי לישראל

David Lau

Chief Rabbi Of Israel
President of The Chief Rabbinic Council

דוד לאו

הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, כ' כסלו, תשע"ז
20 דצמבר, 2016
הסכ' - 119.עז

לכבוד
הרב שי הירש הי"ו

השלום והברכה
מציון ומירושלים

מכתב ברכה

מלחמת ששת הימים שיינתה את פני ההיסטוריה של הישוב היהודי בארץ ישראל. בדרך נסית שבנו לגבולנו וזכינו בסייעתא דשמיא לכונן את עפרה של ארץ ישראל, ולשוב אל כל המקומות שבמשך אלפי שנים נשאנו עינינו אליהם. ערי הקודש ירושלים, חברון, שכם ואחרים מקומות שנמנע מיהודי להלך בהם, הפכו להיות נחלת ישראל.

צר לי שהמאבק על זכות ישיבתנו בארץ ישראל עדיין לא נסתיים, וגם כיום אנו זקוקים לעזרת ה' לקיים ולשמור על הקיים.

יפה עשית על שכמך לכנס את דבריהם של גדולי ישראל מה שכתבו על אירוע מכונן זה. ואכן כיום יובל שנים לאיחוד ירושלים זה זמן ראוי ומתאים, וספר זה מבחינת דבר בעתו מה טוב.

יתן ה' ונוכה בימינו לישב בטח בארצנו ולראות את החזרת שכינתנו לציון.

בברכת התורה והארץ

דוד לאו

הרב הראשי לישראל

מכתבי ברכה מאת רבני ירושלים עיה"ק

Shlomo Moshe Amar
Rishon Lezion
Chief Rabbi Of Jerusalem

שלמה משה עמאר
הראשון לציון
הרב הראשי לירושלים

בעהית"ש, ערב שבת קדש מקץ ר"ח טבת נר שישי דחנוכה התשע"ז.

אגרת ברכה

שאלו שלום ירושלים, כך קורא דוד מלך ישראל בונה ירושלים לממלכת ישראל בארץ ישראל לעד, קורא ומעורר את לבבות בני ישראל, באמור אליהם, "שאלו שלום ירושלים", והוא הוא שאמר ברוח הקדש, אם אשכתך ירושלים תשכח ימיני וגו', וכאן שב ברוחו פי שניים, לעורר אותנו שלא נשכח אותה, ואומר לנו "שאלו שלום ירושלים", ורק בשאילת שלומה ובהתבוננות בכל הקשור לעם ה' ועיר הא-ל-הים, נזכה שלא נשכחיה ולא נסיח דעתנו ממנה.

וכשמתבוננים בחסדי ה' עלינו בכל אורך גלותנו המר והנמהר, ובמיוחד מאז שוב ה' שיבת ציון, אשר שכינתו חופפת עלינו יומם ולילה, בהארה גדולה, בחן וחסד וחמלה, כן יאר פניו אתנו סלה.

מתוך התבוננות הזאת אנו נזכרים, ומתעוררים ואומרים, קומה ה' להאיר עיני עיורים, באורותיך המזהירים, לזקנים ונערים, עדרים ועדרים, ישאבו מהבקעות ומההרים, בתהלות ומזמורים, ושיר השירים.

והנה ראיתי מה שכתב הרב שי הירש ישצ"ו חיבור שלם ושמו "המחזיר שכינתו לציון" ושבתוהו רבנו דפקיע שמייהו, ועל ראשם הכהן הגדול מוהר"ר שמחה הכהן קוק שליט"א רב ראשי ואב"ד רחובות, ואני מצטרף לדבריו וברכותיו יפוצו מעינותיו חוצה, להגדיל תורה, ולהרבות התבוננות בדרכי ה', ויקויים בנו מקרא שכתוב: מי חכם וישמור אלה, ויתבוננו חסדי ה'.

המצפה לרמי שמים, על הר הקדש וירושלים,

שלמה משה עמאר
שלמה משה עמאר
הראשון לציון
הרב הראשי לירושלים

מכתבי ברכה מאת רבני ירושלים עיה"ק

Aryeh Stern
Chief Rabbi Of Jerusalem

אריה שטרן
הרב הראשי לירושלים

בס"ד בין כסה לעשור תשע"ז

דברי ברכה

בא אלי הרב שי הירש שליט"א וסיפר לי על רעיון יפה שעלה במחשבתו להוציא ספר לכבודה של ירושלים בשנת החמישים לשחרורה.
הוא כינס בספרו מקבץ מדברי התורה שנכתבו על ירושלים מאז חזרתנו אליה, אל עיר הבירה של המדינה היהודית, לאחר אלפיים שנות גלות.
בספר עצמו כונסו גם דברי הגות, ספרות ושירה שנתחברו לכבודה של העיר הנקראת "מקדש מלך עיר מלוכה" עד שמתקבלת לפנינו מסכת מושלמת של ירושלים השלמה.
על כל אלה יבורך הרב המחבר בברכה להצלחה ושיוזכה בעז"ה להוציא דבר מתוקן ומפואר מתחת ידו.

על כל זה באתי על החתום.

אריה שטרן

הרב הראשי לירושלים

**מכתב ברכה מאת הגאון הרב שמחה הכהן קוק שליט"א
הרב הראשי ואב"ד רחובות**

ב"ה, כ' סיוון תשע"ו
שאלו שלום ירושלים. אין קץ לגעגועים שעם ישראל מתגעגע וכמה על עיר הקודש והמקדש, עיר קדשנו ותפארתנו, מתפללים שלוש פעמים ביום ברגש ובאהבה "ולירושלים עירך ברחמים תשוב... ובנה אותה בקרוב בימינו...". הכמיהה איננה חד-סטריית, אלא בבחינת "אני לדודי ודודי לי" גם ירושלים מתגעגעת לכנסת ישראל ומתחננת שנזכור אותה ונתפלל עליה, כדרשת חז"ל "ציון היא דורש אין לה" (ירמיהו ל, יז), **מכלל דבעיא דרישה**" (סוכה מא.).
 לכן יפה עשה הרב שי הירש שליט"א שקיבץ וריכז מאמרים בכל תורת הפרד"ס (ר"ת: פשט, רמז, דרש, סוד), אמונה ומוסר שנאמרו ונכתבו על ידי גדולי הדור בזמננו שליט"א ובדורות עברו זצוק"ל מכל העדות ומכל החוגים בקונטרס "המחזיר שכינתו לציון", ואנו מלווים אותו בברכת כהנים שיזכה להעלות את ירושלים על ראש מאויינו, עד כי נזכה "ונראהו עין בעין בשוב ה' ציון", ואנו כצאצאי בני אהרן נזכה "והשב כהנים לעבודתם ולויים לשירם ולזמרם במהרה בימינו".
 בברכת התורה ובברכת כהנים באהבה
הרב שמחה הכהן קוק

**מכתב ברכה מאת הגאון הרב דוב ליאור שליט"א
רבה של קריית ארבע היא חברון**

בס"ד, ד' אלול תשע"ו
 לכבוד הרב שי הירש, השלו' והברכה וכט"ס.
 חן חן על חיבורך המתאר את גודל הנסים וחיוב ההודאה עליהם שנתפרסמו בשעתו ע"י גדולי רבני ישראל. ישר כוח על העבודה המקיפה ועל ההשקעה באיסוף ובעיבוד החומר.
 גולת הכותרת של נסי מלחמת ששת הימים היא שחרור ירושלים, ולכן קבעה הרבנות את יום ההודיה דווקא ביום זה ולא ביום תחילת המלחמה או סיומה, משום שהעיקר הוא שחרור ירושלים. אין ספק שככל שירבו לעיני בגודל הנסים כן יגדל גם עומק ההודאה עליהם, כפי שדוד המלך שהיה נרדף וניצל, אח"כ סיפר את גודל הנסים שהיו לו ואמר "נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו". ככל שמבינים יותר ממילא גם ההודיה היא משמעותית יותר. אני ממליץ לשבץ גם סיפורים של לוחמים שראו במו עיניהם את גודל הנסים, וכן לצרף לפרסום את החוברת שהוציא ד"ר חגי בן ארצי 'מגילת ששת הימים', המתארת את גודל השגחת ה' במבצעי הלחימה.
 יהי רצון שתזכה גם בעתיד לתאר את גודל יד ה' שהתגלתה לעיני כל אפסי ארץ, והלוואי שהנהגת עם ישראל תדע להעריך את הישועה הגדולה ולנצל אותה להשבת עם ישראל לכל מרחבי ארצנו המשוחררים. עלה והצלח וחפץ ה' בידך יצלח. החותם לכבוד התורה ולומדיה,
דוב ליאור, רכס הר הזיתים

מכתב ברכה מאת הגאון הרב יעקב אריאל שליט"א
רבה של רמת-גן

"בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו..."
במלאת חמישים שנה לשחרור הר-הבית ירושלים וחבלי יהודה ושומרון הגה הרב שי הירש רעיון יפה לרכז דרשות ומאמרים שנאמרו ונכתבו בימים הגדולים ההם ואשר יש להם משמעות גם לזמן הזה. בשנת היובל הזאת עלינו לשוב למקורות מהם שאבו כל הדורות עוז ותעצומות נפש, תקוות וייחולים ואמונה עזה לשוב ה' את שיבת ציון.
והנה זכינו שהחלומות התגשמו בחלקם בעזה". דברים שהיו יפים בשעתם כוחם יפה גם עתה ובעיקר בחיזוק הצפייה לעתיד הגדול שעדיין לפנינו. אנו עדיין חולמים, מקוים, מצפים ומאמינים שעוד תבוא אחרית הימים והר בית ה' יהיה נכון בראש ההרים ונהרו אליו כל הגויים ומציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.
כינוס מאמרים ודרשות זה ושכמותו יש בהם בכדי לחזק את אמונתנו וציפיותינו ולעודד את מעשינו ע"מ שעיינינו תחזינה בשוב ה' לציון ברחמים ובקרוב.
בצפייה לישועה,
יעקב אריאל, רמת גן

מכתב ברכה מאת הגאון הרב יעקב שפירא שליט"א
ראש-ישיבת 'מרכז-הרב' וחבר מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, תשרי תשע"ז
ידידי היקר הרב וכו' שי הירש שליט"א, הדולה ומשקה מתורת רבותינו זה שנים רבות. עלה בידו להו"ל שיחות ליום ירושלים, ע"פ דברים שבע"פ שנאמרו שנים רבות בבית מדרשנו ובשאר מקומות, תוך הוספת הסברים ומקורות כיד ד' הטובה עליו, ודבר בעתו מה טוב.
והנה ידידי הנ"ל מוכר לנו מאז הסתופפו בביהמ"ד בשיבתנו הק' מרכז הרב שנים רבות, ועלה ונתעלה בכל מדה נכונה בתורה וביראה הקודמת לה, ובודאי תהיה לו סייעתא דשמיא לברך על המוגמר ברכת הנהנין ולזכות את הרבים במילי דמיטב, וברכתי אליו כי חפץ ד' בידו יצליח, להגדיל תורה ולהאדירה ולזכות ולראות בישועת ד' על עמו ונחלתו בקוממיות בנינה של ירושלים, לקראת ביאת משיח צדקנו, ותרבה הדעת כמים לים מכסים.

בברכה נאמנה ובברכת כהנים
יעקב שפירא
מרכז-הרב, ירושלים ת"ז

**מכתב ברכה מאת הגאון הרב שלמה אבינר שליט"א
ראש ישיבת עטרת ירושלים ורב הישוב בית-אל**

ב"ה סיון תשע"ו

יישר כחו של הרב שי הירש על ספרו החשוב, "המחזיר שכינתו לציון", למען ראות יד השם הפועלת במלחמת ששת הימים ובכל קורות חייו. למען היפגש עם רבונו של עולם בהיסטוריה. ובוודאי יהיה לברכה לכל האומה.

שלמה אבינר

♦

**מכתב ברכה מאת הגאון הרב משה צוריאל
מלקט סדרת 'אוצרות הראי"ה'
וספרים נוספים**

ד' אדר ב', תשע"ו.

לכל המעוניין – ברכת ה' עליכם!

ראיתי דפים ראשונים של ספרו של הרב היקר, הרב שי הירש שליט"א, בעניין חיוב ההודאה על הנסים שאירעו לעם ישראל במלחמת ששת הימים. שמחתי מאד שהרב מלקט ממאמריהם של החשובים מבין רבני זמננו, שהכירו את החובה הגדולה להודות להשי"ת על הטובות שעשה עם כלל ישראל.

חטא זה, מניעת ההכרה בטובה שהקב"ה עשה לנו, הוא החטא השני שהיה בעולם, מה שאדם הראשון לא הכיר בטובתו של הקב"ה שנתן לו את אשתו חוה. ובאמת חטא זה הוא הגרוע מכל, כי הוא מביא לידי כפירה בהשגחה פרטית. וזהו החטא שהיה לחזקיה המלך, שלא שר שירה על הצלת כלל ישראל, ולכן הוחמצה ההזדמנות להביא משיח בדורו.

עלינו להתאמץ, להזדרז ולתפוש בכל אמצעי שנעשה כפי חובתנו התורנית, להודות להקב"ה על כל טובה שאנו מקבלים ממנו, וקל וחומר לטובה זו המקיפה כל העם כולו. כי הרי היה מדובר אז על סכנה הרוחפת על ראשי כל העם היושב בציון. ובאבדון שלהם, זו אסון נורא לכלל ישראל בכל מקום שהם בעולם.

ולכן הבה ונחזיק טובה להרב שי הירש שליט"א שטורח ועמל לאסוף בקובץ אחד מאמרים רבים ומגוונים להסביר היטב חיוב זה, בין מבחינת ההלכה, בין מבחינת המוסר, חיוב ההודאה, בין בדרך שיר ובין בדרך הרמזים. נברך אותו שיצליח במשימתו הקדושה.

כן דברי משה צוריאל

מלקט של סדרת הספרים "אוצרות הראי"ה"

מכתב המלצה מאת הגאון הרב שמואל אליהו שליט"א
רב העיר צפת
וחבר מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, ט"ו כסלו תשע"ז

לכבודה של תורה, לכבודה של ירושלים עיר הקדש, בשמחה אתכבד להמליץ טוב על הספר "המחזיר שכניתו לציון - מבט תורני על מלחמת ששת הימים", שעורך הרב שי הירש, ובו אסף כעמיר גורנה מטוב ירושלים עיר הקדש והמקדש.

גודל התשועה שזכינו לה בדורנו כי יד ה' עשתה זאת והוודאי שמו - כן תהילתו, למדנו מפי מרן הראשון לציון המקובל האלהי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל: "אני רואה במדינה אור גדול. לא הייתה מעולם תקופה רבת אור כמו תקופתנו אנו במדינתנו".

"לגבי חגיגת יום העצמאות ויום ירושלים - אין כל ספק שבימים אלו נעשו לאבותינו ולנו ניסים ונפלאות, ואפשר לומר אפילו פלאי פלאות.. ולפיכך, ע"פ ההלכה כל מי שנעשה לו נס חייב להודות ולהלל, לשבח ולרומם את שם ה'".

מרן הדגיש אה חשיבות התשועה בשחרור ירושלים ואמר: "לא היו צריכים לקרוא את זה "יום ירושלים" אלא "יום הכותל" זה הכי חשוב. חזרנו לכותל המערבי, זה דבר חשוב מאוד. ב"ה, ה' עשה לנו ניסים ונפלאות... ב"ה, חזרנו למקום הזה, רק אנחנו מצטערים שאין לנו עדיין בית המקדש, רק הכותל. **נזכה שבית המקדש ירד בנוי ומשוכלל מהשמים** (רדיו קול האמת, ערב שבת קודש פרשת במדבר ה'תשס"ו).

וב"ה הוארו הדברים בשיעורים שמסרנו לכל עם ישראל: "בעקבות מלחמת ששת הימים התרחבו מאוד גבולותינו וכבשנו את חצי ארץ ישראל המערבית. בודדים אולי נבהלו וברחו מישראל. אבל רוב רובם של היהודים היושבים במדינת ישראל הרגישו, אם לא שמעו במפורש את הכרזת ה': "בניי. אל תתייראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם. מפני מה אתם מתייראים? אל תראו. **הגיע זמן גאולתכם.**"

במלחמה זו שחררנו את שכם, את חברון ואת ירושלים. ניצחנו את כל אויבינו בשישה ימים. חצי המדינה שהייתה לנו בתש"ח התרחבה לכל יהודה ושומרון. נכנסנו למערת המכפלה, השמדנו את צבאות אויבינו וגרשנו אותם מאדמת אבותינו. ממש מתקיים בנו: "בניי. כל מה שעשיתי - לא עשיתי אלא בשבילכם".

"זה דבר פלא מופלא שקורה בימינו, בניין ירושלים קשור בקשר הדוק עם העלייה של ישראל לארץ ישראל... הסוד של ירושת ירושלים רמוז בפסוק שהגמרא מזכירה. "אימתי בונה ירושלים ה'? בזמן שנדחי ישראל יכנס".

כשהיו בארץ ישראל 600,000 אלף נפש, זכינו לכבוש חצי מירושלים. וכשהתקבצו עוד ועוד מנדחי ישראל והיינו כבר 600,000 גברים מבן עשרים שנה ומעלה, נכבשה כל ירושלים... היום אנו שולטים באופן רשמי בכל ירושלים ובכל הר הבית, והשלטון הזה צריך יותר חיזוק, כידוע. ומתי נשלוט עוד ועוד בירושלים ובהר הבית? כאשר יעלו ועוד נידחים ויתקבצו לארץ ישראל".

יפה עשה הרב העורך, במטרה חשובה "לסייע לקביעתו של יום ירושלים לדורות ולהעברתו גם לדורות הבאים". הדברים ערוכים בטוב טעם ודעת בג' כרכים, ומקיפים את דבריהם של חכמי ישראל בדור הזה שזכו לראות עין בעין בשוב ה' ציון ושחרור עיר הקדש והמקדש ירושלים, ובהם הובאו גם דברי מרן קדוש ישראל הראשון לציון המקובל האלהי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, ומדברינו שנאמרו בשיעור השבועי לכלל ישראל ובמענה שו"ת לכל דורש ומבקש.

נזכה כולנו יחד לברכת נעים זמירות ישראל "יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלם כל ימי חיך".
ויה"ר שיזכה ויפוצו מעיינותיו חוצה וימשיך לעשות חיל להגדיל תורה ולהאדירה אמון.

ביקרא דאורייתא,
שמואל אליהו,
רב העיר צפת

תוכן כללי

כרך א

שער ראשון: כי ששת ימים עשה ה' - מלחמת ששת הימים בהלכה

כי רצו עבדיך את אבניה - יום ירושלים בהלכה • והורשתם את הארץ וישבתם בה - מהלכות חבלי הארץ ששחררו במלחמת ששת הימים • "לשכנו תדרשו ובאת שמה" - דיני הר הבית, הכותל המערבי וסביבותיהם בימינו • לנוסח תפילת 'נחם' בימינו

שער שני:

"קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" - דברי התעוררות ומוסר בעקבות מלחמת ששת הימים

דברים מאת ראשי הישיבות וגדולי המשגיחים • קונטרס "הוא ותמורתו יהיה קודש" - מענה לשוללים את ערך נסי מלחמת ששת הימים

כרך ב

שער שלישי: יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר - שער ההודאה

זמרו ה' כי גאות עשה - דרשות ליום ירושלים • ליקוטים מדברי רבנן ותלמידיהון לתשועת מלחמת ששת הימים וליום שחרור ירושלים

כרך ג

שער רביעי: המחזיר שכינתו לציון - מבט אמוני על מלחמת ששת הימים

קורא הדורות מראש - מבוא להתבוננות אמונית בתשועת מלחמת ששת הימים • היום תגדלנו - מעלת יום חירות ירושלים ונסי מלחמת ששת הימים • גאולת העם - הבערת הניצוץ היהודי, זקיפת הקומה והגברת תהליך קיבוץ גלויות • בואו ורשו את הארץ - גאולה מרחבי ארצנו, מים סוף ועד הים האחרון • גאולת הדור - 'מבשרת ציון' ו'מבשרת ירושלים' • גאולת העולם - 'ודבר ה' מירושלים' • 'הגבל את ההר וקדשתו' - לקט בעניין העברת הר הבית לאחריות הרבנות הראשית לישראל

שער חמישי: ירושלים של מעלה - שער הרמז והרז

רמזי ירושלים • רזי ירושלים

שער שישי: שבחי ירושלים את ה' - שער השיר והפיוט

כיסופי גאולה ושירי ציון • מלחמת ששת הימים בשירה ובפיוט

זכור ימות עולם: זיכרונות, פרקי יומן ומחקר

אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני' - נפילת העיר העתיקה בשנת ה'תש"ה •

'מן המצר קראתי י-ה ענני במרחביה' - תקופת המתנה ומהלך המלחמה • ממשפטי המלוכה

תוכן עניינים לכרך א'

מבוא 27

שער ראשון:

כי ששת ימים עשה ה' - מלחמת ששת הימים בהלכה

א | כי רצו עבדיך את אבניה - יום ירושלים בהלכה

1. החלטת מועצת הרבנות הראשית לישראל בדבר 'יום ירושלים'..... 39
2. מצות פרסומי ניסא וגודל השפעתה • הרב איסר יהודה אונטרמן 42
3. בחיוב אמירת הלל ביום כ"ח אייר לציון הניצחון ושחרור ירושלים • הרב שאול ישראלי..... 46
4. על אמירת הלל בכ"ח אייר • הרב מאיר הכהן קפלן 55
5. איך להתנהג בקביעת יום הניצחון • הרב עובדיה הדאיה 59
6. בעניין הלל והודאה על נסי הניצחונות שבזמננו • הרב דוד שלוש..... 64
7. האם צריכים לברך על קריאת ההלל ביום שחרור ירושלים? • הרב עובדיה יוסף..... 83
8. מהלכות יום העצמאות ויום ירושלים:
ברכת 'שעשה נסים' ו'שהחיינו', אמירת הלל וברכתנו, חיבור "הגדה" • הרב חיים דוד הלוי..... 87
9. ברכה על נס הצלת רבים
והסמכת ההודאה על כך למועד קבוע סמוך בתפילה • הרב אליעזר יהודה וולדינברג..... 100
10. ברכת ההלל ביום העצמאות וביום ירושלים • הרב אורי שרקי..... 105
11. שיבת ירושלים בהלכה - לכ"ח באייר • הרב משה צבי נריה..... 107
12. קביעת יום הודיה לאחר מלחמת ששת הימים • הרב שריה דבליצקי..... 136
13. קביעת יום משתה ושמחה לדורות עולם על נס הצלה • הרב עובדיה יוסף..... 140
14. איסור 'בל תוסיף' בקביעת יום העצמאות ויום ירושלים • הרב אורי בצלאל פישר..... 145
15. כיצד לחגוג ביום ירושלים • הרב איסר יהודה אונטרמן..... 164
16. סדר התפילה ביום ירושלים • החלטת מועצת הרבנות הראשית לישראל..... 165
17. יום העצמאות ויום ירושלים שחלים להיות בשבת • הרב שלמה גורן..... 166
18. בעניין אמירת תחנון ביום שחרור ירושלים • הרב יהודה ברכה..... 178
19. עריכת חופה וקידושין ביום כ"ח אייר • הרב ישראל מאיר לאו והרב אליהו בקשי דורון..... 187
20. סעודת מצוה בליל יום העצמאות ובליל יום ירושלים • הרב דוד כהן..... 188
21. הלכות יום העצמאות ויום ירושלים • ע"פ פסקי הרב דב ליאור..... 191
22. מהלכות יום ירושלים • הרב שלמה אבינר..... 194

ב | והורשתם את הארץ וישבתם בה -

מהלכות חבלי הארץ ששחררו במלחמת ששת הימים

1. בשאלת מקום הכיבוש • הרב עובדיה הדאיה 196
2. קדושת ארץ ישראל בחיוב תרומות ומעשרות בשטחי עולי בבל ועולי מצרים ויתר מקומות כיבוש החדשים • הרב אליעזר יהודה וולדינברג 203
3. מדיני ערי יהודה וירושלים בימינו • הרב מרדכי ציון 231
4. חבל ימית וחוף עזה - לחיוב המצוות התלויות בארץ • הרב יעקב אריאל 258
5. ארץ-ישראל היא משני עברי הירדן • הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל 273
6. קדושת הגולן בהלכה • הרב שאול ישראלי 274
7. 'משנה אחרונה' ביחס למעמדה של רמת הגולן • הרב שלמה גורן 279
8. מעמדם ההלכתי של יהודה, שומרון וחבל עזה • הרב שלמה גורן 282
9. אם מותר להחזיר שטחים שכבשו ישראל כדי שלא יעשו מלחמה • הרב מנחם יהושע אהרנברג 306
10. ויתור על שטחים מארץ ישראל ששחררו • הרב יצחק נסים 308
11. החזקת השטחים המשוחררים • הרב יעקב בצלאל ז'ולטי 309
12. האיסור לפנות ישובים בארץ ישראל • הרב אברהם שפירא 323
13. פיקוח נפש ושלמות הארץ • הרב מרדכי אליהו 328

ג | "לשכנו תדרשו ובאת שמה" -

דיני הר הבית, הכותל המערבי וסביבותיהם בימינו

1. קדושת המקדש בזמן הזה ואיסור הכניסה בו • הרב אליעזר יהודה וולדינברג 333
2. עליה להר הבית בימינו • הרב נחום אליעזר רבינוביץ' 353
3. איסור הכנסת גויים במקום המקדש בזמן הזה • הרב אליעזר יהודה וולדינברג 356
4. כניסת נכרים להר הבית • הרב ישראל מאיר לאו 360
5. שמירת המקדש • הרב יעקב אריאל 366
6. מדיני הר-הבית והכותל המערבי בזמן הזה • הרב מרדכי ציון 379

ד | לנוסח תפילת 'נחם' בימינו

1. שינוי נוסח תפילת 'נחם' • הרב שלמה גורן 417
2. נוסח תפילת 'נחם' • הרב עובדיה יוסף 422
3. נוסח תפילת 'נחם' • הרב חיים דוד הלוי 424
4. מכתב בעניין תפילת 'נחם' בימינו • הרב שלמה מן ההר 432
5. לקט מדברי רבנים ביחס לנוסח תפילת נחם בימינו 435

שער שני:

"קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" -

דברי התעוררות ומוסר בעקבות מלחמת ששת הימים

א | דברים מאת ראשי הישיבות וגדולי המשגיחים

1. "הבה ונתכונן לקראת הגאולה השלמה!" • הרב יוסף שלמה כהנמן 441
2. 'בית-יחזקאל' • לקט מדברי הרב יחזקאל לוינשטיין 445
3. 'נסים גדולים וגלויים' • הרב חיים שמואלביץ 453
4. "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בד'" • הרב יחזקאל אברמסקי 457
5. חובתנו כלפי ארץ ישראל • הרב יוסף אליהו הענקין 460
6. 'לא החזיק לעד אפן' • הרב חיים פרידלנדר 462
7. 'הנס מחייב' - שיחת התעוררות לחודש אלול ה'תשכ"ז • הרב אברהם פנחס גרודזינסקי 463
8. דור שפל מול גילויים מופלאים • הרב יעקב ניימן 466
9. 'פתחי תשובה עדיין פתוחים' • הרב יששכר מאיר 468
10. "לאחוז תחבולות לא לשכוח, מה שזכינו לראות עכשיו" • הרב אברהם יפהן 470
11. "לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה" - 472
12. מחשבות והתבוננות אחר מלחמת ששת הימים • הרב בן ציון ברוק 477
13. 'שימור רגעים גדולים' • הרב מאיר חדש 478
14. 'רחמנא ליבא בעי' • רבי שלום שבדרון 479
15. נסים נסתרים ולקחם - מלחמת ששת הימים • הרב בנימין זילבר 481
16. מכחישי הנס - ליום ירושלים ה'תשל"ו • הרב שמחה הכהן קוק 482
17. יום ירושלים ואמירת ההלל • הרב משה צוריאל 488
18. שכחת נסי מלחמת ששת הימים • הרב יואל שוורץ 489
19. מלחמת ששת הימים ויום ירושלים • הרב יצחק ברנד 497
20. נספח: בעניין שלמות ארץ ישראל 497

ב | קונטרס "הוא ותמורתו יהיה קודש" -
מענה לשוללים את ערך נסי מלחמת ששת הימים

499	פתיחה	1.
501	מתוך קונטרס 'למען אמיתך' • מבעל שו"ת השבי"ט	2.
504	מענה לטענות הרבי מסאטמאר • לקט מספרי הרב מרדכי ציון	3.
517	גילוי ייחוד השם במלחמת ששת הימים • הרב יצחק ברנד	4.
526	מדינת ישראל ומלכות המלך המשיח • שו"ת משנה הלכות - הרב מנשה קליין (הקטן)	5.
529	'המלשינים על ארצנו הקדושה' ודעת גדולי ישראל ביחס לשיטתם	6.
534	מקורות	

דבר המוציא לאור

ירושלים - ייחודה באיחודה

סוד ייחודה של ירושלים טמון באיחודה.

בשנה הזאת, תשע"ז, אנו חוגגים את שנת היובל של אחד האירועים המשמעותיים ביותר לא רק בהיסטוריה היהודית המודרנית, אלא בכל ההיסטוריה כולה. לפני 50 שנה זכינו שהעם היהודי שחרר ואיחד את ירושלים וחזר כריבון לעיר העתיקה ולכותל המערבי, להר הבית ומקום המקדש בפעם הראשונה מזה כאלפיים שנה. לא ידועה בכל תולדות העמים תופעה פלאית כזאת, של חזרת אומה לארצה ולעיר בירתה לאחר פרק זמן כל כך ארוך וממושך. גם אופן החזרה לא היה מוכר בספרי תולדות מלחמות האדם, ואולי רק בפרקים בודדים מימי התנ"ך הניסיים. העולם הכיר מלחמות שנמדדות במאות שנים או בעשרות שנים, כדוגמת מלחמת מאה השנים, מלחמת שלושים השנה ומלחמת שמונים השנה. אבל היכן מצינו מלחמה שנמדדת בימים – שמתחילה ביום שני בבוקר ומסתיימת במוצאי שבת? מלחמה הנמשכת פחות משבוע ימים ונקראת לדורות מלחמת ששת הימים על שם אורכה הקצרצר ויוצא הדופן.

פסגת הישגי המלחמה – שחרורה ואיחודה של ירושלים.

עיר ייחודית שאין כדוגמתה בעולם כולו – וסוד ייחודה באיחודה. עיר שמאחדת ומאגדת בין כל הסתירות והניגודים בעולם כולו, ומחברת חיבורים בין הפכים שלכאורה לא ניתן לגשר ביניהם. היא מחברת בין האדם והאלוקי, ובין השמימי והארצי, הפיזי והרוחני, הטבעי והניסי. היא מאחדת את ירושלים המזרחית עם המערבית, העיר העליונה עם התחתונה, ואת המקדש והמלוכה. היא מאגדת את הלאומיות והאוניברסאליות, עולם המערב והמזרח, האמת והשלום, שבט יהודה ובני לאה עם שבט בנימין ובני רחל.

בתמציתיות לשונם של חז"ל הנלמדת מן הפסוק המפורסם בתהילים המזכיר את התכונה הייחודית של ירושלים - היכולת לחבר : "ירושלים, כעיר שחוברה לה יחדיו"^א - העיר שמחברת בין ירושלים של מעלה לירושלים של מטה^ב והעיר שעושה את כל ישראל חברים^ג. היא גם מקיפה וממסגרת את סיפורו של העולם והאדם מראשיתו ועד סופו. ממקום אבן השתייה שממנה הושתת העולם^ד והמהווה את המקום שממנו נברא האדם^ה, שהרי אדם ממקום כפרתו נברא, ועד סוף הדורות כולם - של בנין הבית השלישי וחזון אחרית הימים.

70 שמות לירושלים, 70 שמות להקב"ה, 70 שמות לישראל^ו, 70 פנים לתורה^ז ו70 אומות העולם. 70 הוא ביטוי לשלמות. ירושלים מאגדת בתוכה במרקמה הגנטי את סיפורם השלם של ההופעה האלוקית בארץ, של עם ישראל, תורת ישראל, ושל האנושות כולה.

זכות גדולה נפלה בחלקנו בתנועת המזרחי העולמית להוציא לאור ספר זה, יחיד במינו, 'המחזיר שכינתו לציון' על שלושת כרכיו בשיתוף עם מכון תורני תורת שלמה על שם הרב שלמה גורן וראש המכון והמחבר של ספר זה תלמיד חכם דגול הרב שי הירש שליט"א. לו מגיע יישר כח עצום על מפעל אדיר זה שבעבודת קודש ובמלאכת אומן במשך שנים רבות חקר ואסף, ליקט ואיחד מקולמוסיהם של מנהיגים רבניים, פוסקים, ראשי ישיבה וגדולי תורה מכל הקשת הרחבה של העולם התורני במשך 50 השנים האחרונות דברי תורה לגבי מהות עניינם של ירושלים ומלחמת ששת הימים פרוייקט אנציקלופדי ומקיף זה, הפרוס על כ-1200 עמודים וכולל מאמרים מכתבי יד שרואים אור בפעם הראשונה בספר זה, מנציח את דברי מרנן ורבנן ביחס לפלאות המלחמה וחזרתנו ההיסטורית לירושלים ומשמעותן לדורות בהלכה, באמונה, בהשקפה ובדרשנות. אין עיתוי מתאים יותר מחגיגות שנת היובל ליום ירושלים להוציא לאור ספר היסטורי זה.

- א. תהלים קכב, ג.
- ב. מסכת תענית ה, א.
- ג. ירושלמי חגיגה פרק ב, הלכה ו.
- ד. מסכת יומא נד, ב.
- ה. ירושלמי נזיר פרק ז, הלכה יב.
- ו. במדבר רבה יד, יב.
- ז. במדבר רבה יג, טז.

אנחנו מודים מקרב לב להאי גברא רבא ר' צבי רייזמן ומשפחתו, תלמיד חכם ורב פעלים ומחבר ספרי "רץ כצבי", נדיב לב, אוהב התורה ולומדיה, על נדיבותו הרבה בהוצאת שלושת הכרכים של ספר זה. ר' צבי היקר, "יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך". כל כך מתאים ונכון שתנועת המזרחי העולמית תשתתף בהוצאת ספר זה. הרי השם 'מזרחי' שעל שמו נקראת תנועתנו, מורכב משתי מילים: **מרכז רוחני**, ובכך מבטא את חזון מייסדיה ומעשה ידי בניה עד עצם היום הזה – לשאוף להיות מרכז רוחני במפעל הציוני ולחבר חיבורים בין תורת ישראל לבין כל הופעות החיים הישראליים והאנושיים השלמים. בתקווה שספר חשוב והיסטורי זה יעמיק את הבנת החשיבות הנצחית של יום ירושלים ויתרום את חלקו בע"ה לקבלתנו המלאה בכל חלקי עם ישראל ליום הודאה וחגיגה הראוי לכבודו בבחינת 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות'.

בברכת תורה וציון

הרב דודון פרץ
ראש המרכז העולמי
תנועת המזרחי

ירושלים, חודש טבת תשע"ז

מבוא

מהות הספר ומטרתו

מדי שנה, בהתקרב עלינו ימי ההודאה של חודש אייר, הרגשתי בקרבי את החֶסֶד הקיים סביב תודעת 'יום שחרור ירושלים' ומשמעותו באספקלריית בית המדרש, אשר "כפי רוב פרסומו וכנגד מה שאמיתתו גלויה לכל, כך ההעלם ממנו מצוי מאד והשכחה רבה" (עפ"י הקדמת מסילת ישרים לרמח"ל). עד אשר הרגשתי בפנימיות לבי כי עוררוני בכך מן השמים לעסוק במה ששייך לשורש נשמתי ולברר עניין זה לאמיתו (עיין 'אורות התורה' ט, ו).

ספר זה המוגש לשולחן מלכים, נלקט ונערך בקפידה רבה ומתוך תשומת לב למטרה שלשמה נכתב, והיא לתרום תרומה של ממש להמשך קביעתו של 'יום ירושלים' כיום הודאה לדורות. מתוך כך, נזכה לקיים את הכתוב בפסוק (תהלים קז, מב): "יראו ישרים וישמחו וכל עוולה קפצה פיה". פסוק זה היה רגיל להסבירו מרן הרצ"ה קוק, שכפי מה שהישרים רואים את ישועת ה' ושמחים בה, בזאת הם גורמים לעוולה לקפוץ פיה ונוטלים את כוחה ממנה.

חז"ל לימדונו שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה (ע"ז ה:), ואף ב'משוך היובל' למלחמה מופלאה זו, נדמה שכלל ישראל טרם עמד דיו על 'דעת רבו', הקב"ה, בעניין משמעותה של ישועה זו והחיובים שהיא הטילה עליו. ועל כן, מוטל חיוב גדול בימינו על חובשי ספסלי בית המדרש, לבאר ולברר, ראשית, בבית המדרש, ומתוך כך גם בקרב כל שדרות ואגפי המעשה ומפעלי החול, כי "פקד ה' את עמו" (רות א, ו), "בונה ירושלים ה' – נדחי ישראל יקבץ" (תהלים קמז, ב) וכפי שמו"ר נזיר האלוקים, הרב דוד כהן, היה מבאר את הבקשה שבתפילת 'ותחזינה עינינו בשובך לציון' – שאנו מתפללים על כך שנזכה לראות ולהכיר שהקב"ה, שב ומחזיר את שכינתו לציון בימינו.

כעת, בעמדנו בעיצומה של שנת היובל לגאולת הארץ ועיר האלוקים, אנו נקראים לחזק את אחיזתנו בכל מרחבי ארצנו כולה ולהמשיך ולבנות את ירושלים עיר הנצח, על פי ערכי תורת הנצח של עם הנצח, עד אשר נזכה לבניין הבית השלישי והנצחי, במהרה בימינו, אמן.

ספר זה, הינו פרי הביכורים של המכון התורני "תורת שלמה" – ע"ש הרב שלמה גורן זצ"ל, שהוקם לשם חקר מערכות ישראל במבט תורני ואי"ה, בכוונתנו להוציא לאור בשנים הקרובות חיבורים נוספים לאור 'דברת קץ המגולה ואור הישועה הזרוחה' (אגרות הראי"ה, ח"ב, אג' שעח') להאיר את דרך התחייה של זמננו זה באורה של תורת ארץ ישראל ('אורות הקודש', ח"ב, עמ' תכג').

מלחמת ששת הימים ומשמעותה הפנימית:

רבים של ישראל, המהר"ל מפראג, הסביר את ערכו הרוחני של המספר שש, כמבטא את ייסוד עולם החומר על ששת צדדיו השונים (כיווני ארבע רוחות השמים, בצירוף שני כיווני ה'מעלה' ו'מטה', המקנים למישור הדו־ממדי את הממד השלישי, הנפח, היוצר את הממשות הנכרת לעין), המספר שש מכוון כנגד ספירת היסוד הקבלית, המשפיעה את כל האצור בה למידת המלכות, המכנסת את הכול.

במבטה של פנימיות התורה, מלחמת ששת הימים מבטאת את תחילת הבשלת התיקון של עולם החומר במהלך ששת אלפי שנות קיומו, ואת הכנתו לקראת האלף השביעי בקבלת 'תוספת שבת' (זהר ח"ג פינחס, דף ריט, המדבר על שנת ה'תשכ"ח כשנת אחרית הימים). דבר הבא לידי ביטוי, לא רק בעצם תקומתה של מדינת ישראל, כי אם גם וביתר שאת, בשיבת עם ישראל לשלוט באופן ריבוני בירושלים, וזאת עוד בטרם בנין בית המקדש השלישי והנצחי וחידוש עבודת הקרבנות (פירוש "צדיק יסוד עולם" על מגילת רות ג, יד; מיוחס לאר"י הקד').

"והנצח – זו ירושלים, וההוד – זו בית המקדש" (ברכות נח). עפ"י חכמת הפנימיות, החיבור בין ספירות הנצח וההוד מתבצע על ידי ספירת היסוד (הלא היא 'ציון'), מכוחו של משיח בן יוסף, וזהו תהליך תקומתה של מדינת ישראל ברישיון האומות (ע"פ כתבי רמב"ן ח"ב עמ' תקטו; רד"ק תהלים קמו, ג; אגרות הראי"ה ח"ג עמ' כא).

גם שיבת הנבואה, שהיא אחד מסימניה המובהקים של הגאולה העתידה (רמב"ם, אגרת תימן), תלויה בחיבור ספירות הנצח וההוד (שערי אורה לר"י ג'יקאטיליה, שער שלישי ורביעי) ובהתפתחותה של מדינת ישראל, ובכלל זאת ע"י מלחמותיה, אשר מהן פיזיות ומהן רוחניות-תרבותיות נוכח אומות העולם ותרבותן (שם, ואורות המלחמה א), ביחד עם גשוגה החומרי וחוסנה הכלכלי של המדינה, ומתוך כך גם הרוחני (כוזרי ג, סה; מורה-נבוכים ב, לו; ובעקבותיהם בקול הנבואה, עמ' ה).

מלחמת ששת הימים היתה אחיזה מפעימה של ה'מטה-היסטוריה' בהיסטוריה (הנהגת הייחוד', ספר 'דעת-תבונות' לרמח"ל) ומאז התרחשותה היא הציר המרכזי שסביב קבלתו או ההתכחשות אליו (ח"ו) נעה ההיסטוריה של מדינת ישראל, ובעקבותיה של כל העולם כולו.

התמורה הזוהיתית שעם ישראל החל לעבור עם הקמת המדינה (מ'עקב' ל'ישראל' ובהמשך ל'ישורון') קיבלה את המצפן המרכזי שלה במלחמת ששת הימים.

קריסתה של התיאולוגיה הנוצרית והתרבות המערבית בעקבות מלחמת ששת הימים (ראה בשער האמונה בספר זה), מאפשרות כיום את 'החלל הפנוי', אשר אל תוכו מתייצב האסלאם המתעורר וקורא תיגר על ההגמוניה העולמית המערבית. אולם מלכות 'קדישי עליונין' כבר נוסדה (גבורות השם פרק יח) ואף ישמעאל לפני פטירתו עשה תשובה והוליד את יצחק לפניו (בראשית רבה), ועוד חזון למועד.

מאז מלחמת ששת הימים, ירושלים משמשת "סף רעל לכל העמים" (זכריה יב, ב), דבר המתבטא גם באי הכרה בירושלים כבירת מדינת ישראל מצד אף אחת ממדינות העולם. כך נוצר מצב משונה שעריר הבירה היחידה בעולם שאין בתחומה כל שגרירות של מדינה זרה הינה ירושלים. גם התגברות האנטישמיות בעולם ושנאתה של מדינת ישראל באו"ם ובמוסדותיו, הינם חלק מהניסיון התת-מודע של העולם המערבי להדחיק בחזרה את אשר ארע במלחמת ששת הימים.

מאז מלחמת ששת הימים נמשך תהליך קיבוץ הגלויות ואף התעצם במאוד, וביחד עם עליית שיעור הילודה היהודי במדינת ישראל (והמשך ההתבוללות הנוראה בגולה), בקרוב ממש, לראשונה מאז גלו עשרת השבטים בשלהי ימי הבית הראשון, נגיע אי"ה למצב בו רוב עם ישראל בעולם נמצא בארץ ישראל, מצב המוגדר בהלכה כ'רוב יושביה עליה', מצב שיש לו משמעויות הלכתיות ואמוניות מרחיקות לכת (די אם נציין כאן את התמורות במעמד השמיטה, תרומות ומעשרות וכן את 'אישורה האלוקי של הציונות' (ע"פ 'לנתיבות-ישראל') בעמידתה במשימת קיבוץ הגלויות במלואה). גם תורת ישראל הולכת ומתבססת במדינת ישראל, ו'שלומי אמוני ישראל' מהווים את האוכלוסייה היציבה ביותר מבחינת תחזיות הגידול הדמוגרפי בעתיד הנראה לעין. העיר ירושלים נבנית בקצב מרשים, הן בחומר והן ברוח. יחד עם זאת, עוד רבה הדרך לפנינו, ואנו נושאים תפילה לפני רבש"ע: אבינו מלכנו, הרם קרן ישראל עמך! אבינו מלכנו, הרם קרן משיחך!

מבנה הספר:

הספר שלפנינו מבקש להקנות מבט תורני רב-ממדי למלחמת ששת הימים. "דבר ה' – זו הלכה, דבר ה' – זה הקץ, דבר ה' – זו נבואה" (שבת קלח:), וזאת, על פי חלקי התורה השונים שיסודם ארבעת חלקי הפרד"ס (וכאותיות שם הוי"ה).

ששת ימי המלחמה – וכנגדם ששה שערים. החל מהמבט המעשי-הלכתי, דרך מבטה של חכמת האגדה על רבדיה השונים – מוסר, מדרש ושוורשי אמונה (מן המעשי אל הרגשי-ליבי, ומשם אל המבט השכלי-המגמתי העליון) ומכאן אל חכמת הרמז, המשמשת כמבוא והכנה

לאור תורת הרזים, ולבסוף התרוממות אל מדרגת השיר, יסוד התגלות קדושת ישראל, הכוללת את הכול (אורות הקודש ח"ג קו).

בכל שער מששת השערים, מובא לקט של 'אוצרות האומה', פרי רוחם והגיגונם של רבנן ותלמידיהון סביב מלחמת ששת הימים, משמעויותיה והשלכותיה.

השער הראשון משערי ציון, שערים המצוינים בהלכה (ברכות ח.), **שער ההלכה** – מלחמת ששת הימים ויום ירושלים בהלכה ובו ראשי פרקים לבעלי תריסים (ברכות כז:). סביב ארבעת אדני הבריור ההלכתי: א. יום חירות ירושלים בהלכה – קביעת ימי הודיה בזמן הזה, ביסוס החלטתה של מועצת הרבנות הראשית לישראל לתקן ולקבוע לדורות את יום כ"ח באייר כיום הודאה על נסי מלחמת ששת הימים, על ההצלה ממות לחיים ועל גאולת הארץ ועיר האלוקים, ובשל כך תיקנו לומר ביום זה הלל שלם בברכה (ועם זאת, הבאנו גם עמדות שונות מקרב חברי מועצת הרבנות הראשית המורחבת שסברו שאמנם יש לקבוע יום זה לדורות כיום הודאה, אך לשיטתם, אין לקבוע על כך ברכה), מתן צביון תורני ליום זה ע"י סדרי תפילה, ברכות והודאות. ב. הלכות ארץ ישראל – תמצית מדיני חבלי ארץ ישראל ששוחררו במלחמת ששת הימים ומעמדם ההלכתי, ונגיעה קצרה בעניין שלמות הארץ ואיסור הסגרתה לידי האויב, גם באמתלות של 'שלום קטיעא' (ע"פ קידושין סו: ועיין 'להלכות ציבור' לגרצ"ה קוק סי' קלח). ג. מדור מיוחד הקדשנו לעיסוק בלב לבה של הארץ – הר בית ה' וסביבותיו – במדור זה הובאו מדיניהם והליכותיהם בזמננו. ד. את השער הזה חותם העיסוק בנוסח תפילת 'נחם' בימינו, כמייצג נקודתי של סוגיה רחבה הרבה יותר, אשר בבוא יום השבת שופטינו כבתחילה ויועצינו כבתחילה, עם החזרת עטרת הסנהדרין למקומה, תדון בוודאי בנוסח התפילה המצוי בידינו כיום, נוכח תהליך שיבת ציון וקיבוץ הגלויות ובוודאי שתזדקק לכך הסנהדרין כאשר נזכה לחידוש עבודת הקרבנות ו'נשלמה שפתינו בפריים', במהרה בימינו אמן.

השער השני, **שער המוסר**, מכיל דברי התעוררות ומוסר שנאמרו בעקבות מלחמת ששת הימים על ידי ראשי הישיבות וגדולי המשגיחים מיסוד חכמת "תנועת המוסר" ויוצאי ישיבות ליטא, אשר הדגישו בדבריהם את הצורך בהשבת 'לב בנים אל אבות' ולהתחזקות בקיום תורה ומצוות נוכח חסדי ה' שנעשו עמנו. בסופו של שער זה הוספנו קונטרס מיוחד ושמו: **"הוא ותמורתו יהיה קודש"** ובו ניתן מענה תורני מקיף מדברי גדולי התורה, סביב היסוסים וספקות על אודות ישועת השי"ת בדורנו.

השער השלישי, **שער ההודאה**, נחלק לשני חלקים. בחלקו הראשון נקבצו לראשונה 'מרחוק ומקרוב' למעלה ממאה דרשות ונאומים לכבוד יום ירושלים. נדבך משמעויותי משער זה מהווים הנאומים והדרשות שנישאו בהיכל ישיבת 'מרכז הרב' בעצרת ההודיה השנתית לציון ישועת ה' במלחמת ששת הימים ולאיחודה של ירושלים. בחלקו השני של השער,

קיבצנו ביגיעה רבה לקט מיוחד במינו, בהיקפו ובתוכנו, המכיל מדבריהם של רבנן ותלמידיהון, מכל החוגים, המגזרים והעדות, ביחס לתקומת ישראל לתשועת מלחמת ששת-הימים וליום ירושלים.

השער הרביעי, **שער האמונה**, בו נשאב מים בששון 'ממעייני הישועה' – מבחירי צדיקיא, אשר ראו 'עין בעין בשוב ה' ציון', והקנו לנו את המבט אמוני על מלחמת ששת הימים, מבט של ציפיית הישועה והגאולה הקרובה; גאולת העם והדור, גאולת הארץ, ואף גאולת העולם כולו. מתוך מבט זה נוכל להתבונן גם על אתגרי ההווה נוכח העתיד, כשאלת הרה-הבית והמתרחש בו כיום. לשם כך, צירפנו לקט מיוחד בעניין מימוש הריבונות היהודית בהרה-הבית ובו קריאה גדולה להעברת הרה-הבית לאחריותה של הרבנות הראשית לישראל.

השער החמישי, **שער הרמז והרז**. גם שער זה נחלק לשני חלקים. בחלקו הראשון, 'ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא', הובאו דברי חכמי הרמז ויודעי העתים, סימני התקופה, תאריכי ישועה, גימטריות, נוטריקונים ו'חישובי קיצים' סביב מלחמת ששת הימים. וכבר לימדנו בעל ספר 'קול התור' (סוף פרק ד): "כי למאן דאמר 'תיפח עצמותיהם של מחשבי קצין', הכוונה על מחשבי קצים גרידא בלי המעשים של איתערותא דלתתא, שאינם מתחשבים עם האתחלתא הבאה ע"י משיח הראשון משיח בן יוסף להכשרת הגאולה בפועל, ולכן כתוב בלשון עצמותיהם כי הם החוטאים נגד "עצמות יוסף" ... ובמידה שאנו מקדמים את פני הגאולה, לרצות את אבניה ולחונן את עפרה, הגאולה מתקרבת אלינו... ובמידה זו מתגלים לפנינו רמיזין קדישין על מועדי הפקידות וקץ המגולה בדור אחרון זה, המגיע עד הקץ האחרון קץ הפלאות, ועד קץ הימין בשלמות הברכה.

רמז נאה זיכנו השי"ת למצוא בעניין זה. מלחמת ששת הימים בגימטריה (1623), עולה בדיוק כמספר הפסוק (תהלים קז, ו): "ויצעקו אל הוי"ה בצר להם, ממצוקותיהם יצילם", וכן בדיוק כמספר הפסוק (תהלים ט, יא): "ויבטחו בך יודעי שמך, כי לא עזבת דרשיך הוי"ה" ודו"ק. בחלקו השני של השער הפונה קדים, "והנה מים מפכים" (יחזקאל מז, ב), "כי הנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו" (שם מג, ב). ואע"פ ש"כבוד אלוקים הסתר דבר" (משלי כה, ב), כבר כתב מרן הראי"ה קוק כי "כשהאומה צריכה לפעולות גדולות צריכה היא לגלות ביותר גילוי סתרי תורה, ומה שהוא כבוד אלהים נעשה כבוד מלכים וזה נעשה אחר שעברה התרדמה ונעשה יקיצה. ובעיקבא דמשיחא 'ויקץ כישן ד', ע"כ צריך לבאר דברים פנימיים באר ההיטיב" (פנקס יג, קמ). ועל כן הבאנו מדברי חכמי חן ונבוני לחש את מבטה של תורת הרזים אודות תהליכים עמוקים וטמירים המתרחשים בעולם מאז מלחמת ששת-הימים.

השער השישי, **שער השיר**, בו נקבצו משירי ציון, מזמורים ופיוטים, קינות ובקשות המביעים את כמיהת הדורות לזכות לשיבת ישראל לארצו ולחידוש ימיו כקדם, ומתוך כך, 'שירה

חדשה שיבחו גאולים', שירים ופזמונים הנותנים שבח והודאה לקב"ה על נסי מלחמת ששת הימים ותקומת האומה, ובזאת זוכים אנו להתקיימות דברי הנבואה (ישעיה כו, א): "ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה, עיר עוז לנו ישועה ישית חומות וחיל", וכפי שפירשו המפרשים: 'ירושלים שהיתה לנו למעוז מעולם, הנה גם עתה ישים האל ישועה בחומתה וחילה ולא תשלוט בהם יד האויב' (מצודת דוד שם), 'ואמר בארץ יהודה כי שם תהיה המלחמה והתשועה, ואמרו על ירושלים שהיא עיר עז לנו והשית הקב"ה חומותיה וחילה ישועה' (רד"ק שם).

שער זה, הסוגר ומסכם את כל השערים כולם, המביעים יחדיו פרק אחד 'של שירה עליונה, של שיר חדש, של שיר ד' על אדמת ישראל, של שיר ציון, הנגאל, המלא פדות עולמים' (אורות-הקודש ח"ג, מוסר הקודש, תפילה ופרק שירה כה, עמוד רכז).

'והקול הקורא לבנין ירושלים, והמון רגשות הקודש היוצאים וזורמים לעומתו בקרבנו ממעמקי תהום הנשמה... יהיה ג"כ מלאך מצרף ומטהר, כאש מצרף וכבורית מכבסים... וכל אשר נהיה יותר עסוקים... לשכלל את ירושלים ולפארה, וכל אשר ימלא אויר עולמנו מקצה בחשק בנין ירושלים והדר שכלולה, כה יוסיף אור רוח קודש ד' אשר בתוכיות נשמתנו להופיע ולהתלהב, ומלחמת קיומנו הרוחנית תקח לה צורה חיובית... ולהכיר את שירת ישראל, שיר אל נאדר בקודש, צריכים לבוא לעיר ישראל ולבוא אליה – ברוח קודש חמוש גבורת אלהים (חזון הגאולה, ירושלים, תש"א).

להשלמת היריעה, הוספנו בסוף הספר את הקובץ 'זכור ימות עולם', המאסף פרקים על אודות נפילת העיר העתיקה ביד צר, בעת מלחמת השחרור והקוממיות בשנת ה'תש"ח, כיסופים לגאולתה ולשחרורה של ירושלים בין השנים ה'תש"ח-ה'תשכ"ז, רשמים מ'תקופת ההמתנה' שקדמה למלחמת ששת הימים, זיכרונות בעלי ערך תורני מימי המלחמה, פרק קצר אודות שיקום החיים היהודיים בעיר לאחר המלחמה, ולבסוף, מקבץ חוקים ותקנות המעגנים את תוצאות מלחמת ששת-הימים בספר החוקים ובלוח השנה של מדינת ישראל.

חתימה ותודות:

"אמר רבי יוחנן: אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא בירושלים של מטה" (תענית ה.). ונתבארו הדברים בזהר הקדוש (ויקרא טו ע"ב): "אמר רבי יודאי אמר רבי ייסא: נשבע הקב"ה שלא ייכנס בירושלים דלעילא עד שיכנסו ישראל בירושלים דלתתא..." ובמקום אחר בזהר (בשלח נה ע"ב) נאמר: "וְיָכַד תְּתַהַדֵּר כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְאַתְרָהּ כְּדִין יְתוּב מִלְּפָא קַדִּישָׁא לְצִיּוֹן לְאַתְרָהּ לְאַזְדַּוְגָא חַד בְּחַד וְדָא הוּא בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן..." בצאתי לשלום מן הקודש, אסיים בדבריו המהדהדים לדורות עולם, של רבנו יהודה הלוי בחתימת ספר 'הכוזרי', שכדברי מרן הגר"א, 'הוא קדוש וטהור ועיקרי אמונת ישראל ותורה

תלויים בו': 'ירושלים לא תבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה'.

תודה מיוחדת לידידי הרב מרדכי ציון, הרב יצחק דדון והרב דורון פרץ על עזרתם ועצתם. לר' יאיר הלוי מהאוניברסיטה העברית בירושלים על שהעמיד לרשותי את מחקרו המקיף בנושא "תגובת הזרם החרדי המרכזי למלחמת ששת הימים", לרב שמואל כ"ץ, חוקר תולדות הרבנות הראשית לישראל, על שהעמיד לרשותי את מחקריו ופרסומיו הרבים. לרבה של שלומי הרב משה אחרר שהסתייעתי בחיבוריו בנושא יחסם של גדולי ישראל לתקומת המדינה ולמאורעות התקופה.

ברצוני לציין עזרים שונים נוספים שהסתייעתי בהם במהלך עבודת הליקוט והעריכה: מאגרי המידע של תוכנת 'אוצר החכמה', פרויקט השו"ת של אוניברסיטת בר-אילן, מאגר די.בי.אס, מאגר 'כתבי הרא"ה הממוחשבים' של דב גולדשטיין. כן ברצוני להודות לצוות אתר 'ישיבה' מבית ישיבת 'בית אל' על מתן הרשות להשתמש בתכני האתר בספר.

כאן גם המקום להתנצל בפני בעלי זכויות יוצרים שלא הצלחנו לאתרם, ולהודיע על שימוש ראוי בחומרים, ובמידה וטרם השבענו רצונם, יודיעו לנו ונשתדל לתקן לקראת המהדורות הבאות ועל כולם תבוא ברכת הטוב, שלא ימנע מבעליו. ברכות רבות לר' דובי ליברמן ולצוות 'מילה טובה', על הסיוע בכל התהליכים שאפשרו את יציאת הספר בצורה נאה, כיאה ל'ציון מכלל יופי' (תהלים נ, ב).

הכרת הטוב: רבים הם האנשים שעלי להכיר את טובתם, ועל כן אזכיר כאן רק את המעגל המשפחתי הקרוב, ועוד חזון למועד אי"ה, אם יזכני השי"ת, להוציא לאור עולם, את ספרי **"שירת רש"**, הנמצא כעת בכתובים.

ברצוני להודות לאבי מורי ר' שלום הירש הכהן הי"ו ולאמי מורת מרת יהודית לבית רוזנברג שתחי', על כל הטובה אשר גמלוני מעודי ועד היום הזה. ובמיוחד על כך שאפשרו לי להתפנות מעיסוקי בשנה האחרונה לצורך כתיבת ספר זה וסייעו רבות בהוצאתו לאור. תהא משכורתם שלמה מאת ה', ויזכו לרוות נחת מכל בני המשפחה ולאריכות ימים בשמחה ובאושר, עד בוא גואל צדק, בב"א.

לסבי, היקר באדם, ר' אברהם רוזנברג, אשר הוא לי מקור השראה בכל אשר אפנה. לסבותיי, מרת (ניכה) אולגה הירש לבית קלין, ומרת טויבה (טובה) רוזנברג לבית יעקובוביץ, שלושתם אודים מוצלים מאש אשר בגבורה עילאית בנו מחדש את ביתם בארץ ישראל והעמידו דורות ישרים ומבורכים. אזכיר גם את סבי ר' יהודה הירש הכהן ז"ל, אשר אהב את ארץ ישראל וזכה לעלות אליה, לחיות בה ולחונן את עפרה.

לחותני היקר, ר' נפתלי פרקש, על כל העזרה אשר מגיש לנו תמיד בשמחה ובחפץ לב. אזכיר גם את מרת שרה בן ציון, לטובה ולברכה. ברצוני להעלות את זכרה של חותנתני המנוחה, מרת שושנה פרקש לבית רוזנגרטן ע"ה, שזכרה חקוק בלבנו בכל עת.

ולסיום, אחרונים חביבים, לאשתתי היקרה, 'מנשים באוהל תבורך', יפעת, ולבנותיי הנפלאות, הודיה, עטרת שושנה, אמונה ואורה, אשר ספר זה לא היה קורם אור וגידים לולי סבלנותן האין סופית לתהליכי הליקוט והעריכה הממושכים. תהא משכורתן שלמה מאת ה' ונזכה כולנו שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו ומפי זרע זרענו, מעתה עד עולם.

במה אודה לה', אכף לאלוקי מרום, כי הגדיל חסדו על עבדו, והנחני בדרך אמת, לראות עין בעין בשוב ה' שיבת ציון היינו כחולמים. הגדיל ה' לעשות עמנו. ואילו כל השמים גוויל, וכל עצי הלבנון קנה, וכל מימות שבים דיו, אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו ואלקי אבותינו, האומר לירושלים תושב ולערי יהודה תבנינה, בראותנו את ראשית צמיחת גאולתנו ופדות נפשנו, בחזרת המלכות לישראל וקיבוץ הגלויות, במופלאות הקץ המגולה, והישועה הזרוחה על עמנו ונחלתנו, כדבר הנביאים, דבר אחור לא ישוב ריקם. וראו כל עמי הארץ את ישועת אלוקינו, הממליך מלכים ולו המלוכה, כי נחם ה' ציון, נחם כל חרבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה'.

החותם ברעדה לכבוד ירושלים השלמה, תחנונים ידבר רש, **שי** בן ר' משולם (שלום) **הירש**, הכהן. יהי רצון שיבנה בית הבחירה ונעלה לרגל במהרה ונשמח שם בשמחת בני הגבירה. לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולהשלים תיקון נפשנו, ויהי נעם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ירושלים השלמה, ימי האורים ה'תשע"ז שנת היובל לשחרור ירושלים

הבהרות קצרות ובקשה לקוראים:

אע"פ שבספר זה קובצו ונלקטו מובאות מגדולי הדור המובהקים ממש, וכן מצדיקי אמת ואדמו"רים חשובים, בכל זאת השתדלנו מאוד שלא לעטר שום חכם בתואר נוסף על פני התואר "הרב", וזאת מהטעם הנכבד של מניעת מחלוקות בישראל, אשר הוא יאה לירושלים, עיר עוז לנו, שכל ספר זה רואה אור לכבודה. מטעם זה גם לא ציינו ליד שם חכם "זצ"ל", "שליט"א" וכיו"ב. במקום הצורך ובצמצום, ציינו לתפקיד מסוים אותו מילא (או שעדיין ממלא) הרב, בכדי לאפשר למי מבין הקוראים שלא מכיר את דמותו של הרב, לדעת באופן כללי במי המדובר.

כמו כן, חשוב להדגיש שלא באנו לומר שדעתם של כל החכמים הנזכרים בספר זה, הייתה זהה ביחס לתהליך שיבת ציון, הקמת המדינה ומלחמותיה, ודרך ציון ימי שמחתה, כי אם הצבענו על שמחתם והודאתם לבורא עולם על חסדיו הגדולים שעשה לעמו ישראל בדורנו. והקורא היקר ידון אותנו לכף זכות ונזכה להרבות שלום בעולם.

כמו כן, ידעו הקוראים כי כל ההדגשות בדברי הרבנים שהובאו בספר הן שלי בלבד, ולא באו חלילה לציין 'אי זו שמועה נאה ואי זו לא', כי אם להסב את תשומת לב הקוראים לעניינים שמצאתי לנכון להסב אליהם את לבם.

ברצוני להתנצל בפני כל תלמידי החכמים שמדברי תורתם והגיונם בענייני יום ירושלים לא הבאנו בספר זה, ואקוה שיבואו אחריי רבים וטובים וישלימו את בדקי השערים.

אבקש מכל אשר ברשותו מסמכים, מכתבים, נאומים, תמונות, הקלטות ועדויות, על יחסם של רבנן ותלמידיהון לנסי מלחמת ששת הימים וליום שחרור ירושלים, להיות שותף לזיכוי הרבים ולשלוח אותם אלינו, וזכותה של ירושלים תעמוד לו עד עולם, אי"ה.

שער שלישי

**יאמרו גאולי ה'
אשר גאלם מיד צר
חלק ראשון: דרשות ליום ירושלים**

תוכן העניינים

- 11..... הקדמת המלקט
1. לגאולת העיר העתיקה, הכותל המערבי והר־הבית מידי לגיונות האויב
- 15..... הרב שלמה גורן • כ"ח אייר ה'תשכ"ז
2. קביעת שבת הודיה על הנסים והנפלאות
- 16..... מועצת הרבנות הראשית לישראל • כ"ט אייר ה'תשכ"ז
3. "מלחמות אני עשיתי" • הרב עובדיה יוסף • כ"ט אייר ה'תשכ"ז
4. 'נתיבות שלום' ליום ירושלים • הרב שלום נח ברזובסקי • כ"ט אייר ה'תשכ"ז
5. "קריאה של חיבה ושל זירוז
- 20..... לשחרור ירושלים ולניצחון צה"ל" • מועצת הרבנות הראשית לישראל • א' סיוון ה'תשכ"ז
6. ירושלים לא נתחלקה לשבטים • הרב משה צבי נריה • א' סיוון ה'תשכ"ז
7. דרשה בתפילת הודיה עם סיום מלחמת ששת הימים • הרב אהרון קלר • ב' סיוון ה'תשכ"ז
8. איכות מול כמות - ניצחון מלחמת ששת הימים • הרב יהושע קניאל • ז' סיוון ה'תשכ"ז
9. על הנסים ועל הישועה • הרב שאול ישראלי • סיוון ה'תשכ"ז
10. "קומה ה' ויפוצו אויבך" • הרב נתן צבי פרידמן • סיוון ה'תשכ"ז
11. ימות המשיח - בעקבות מלחמת ששת־הימים • הרב חיים דוד הלוי • סיוון ה'תשכ"ז
12. לכו חזו מפעלות ד' • הרב צבי יהודה קוק • כ"ה סיוון ה'תשכ"ז
13. "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" • הרב חיים יעקב גולדוויכט • כ"ה סיוון ה'תשכ"ז
14. כי ששת ימים - עשה ד'! • הרב משה צבי נריה • כ"ה סיוון ה'תשכ"ז
15. "יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו" • הרב עובדיה יוסף • ל' סיוון ה'תשכ"ז
16. 'דור לדור יספר מעשי ד'" • הרב מנחם יהודה אושפיזאי • ח' תמוז ה'תשכ"ז
17. קריאה לבני ישיבות • הרב חיים פרדס • תמוז ה'תשכ"ז
18. תשרה שכינה במעשה ידיכם • הרב עובדיה יוסף • א' אב ה'תשכ"ז
19. "אתה הראית לדעת" • הרב שאול ישראלי • א' אב ה'תשכ"ז
20. חובתו של הציבור הדתי • הרב יעקב בצלאל ז'ולטי • א' אב ה'תשכ"ז
21. בשערי ירושלים • הרב שאר־ישוב כהן • אלול ה'תשכ"ז
22. כי גדול יום ירושלים • הרב יצחק נסים • יום ירושלים, ה'תשכ"ח
23. 'הללויה - שם ושבח בבת אחת' • הרב צבי יהודה קוק • יום ירושלים, ה'תשכ"ח
24. ירושלים של מעלה וירושלים של מטה • הרב שלמה יוסף זוין • יום ירושלים, ה'תשכ"ח
25. "אם בחוקותי תלכו וישבתם לבטח בארצכם"
- 70..... הרב יעקב בצלאל ז'ולטי • יום ירושלים, ה'תשכ"ח

26. ליום העצמאות וליום ירושלים
 הרב שלום נתן רענן • יום העצמאות ה'תשכ"ז, יום ירושלים ה'תשכ"ח.....72
27. גאולה בעת רצון • הרב יצחק אריאלי • יום ירושלים ה'תשכ"ח.....73
28. "מה אשיב לד' כל תגמולוהי עלי" • הרב אברהם שפירא • יום ירושלים ה'תשכ"ח.....74
29. מעיינה של ירושלים • הרב יהודה עמיטל • יום ירושלים ה'תשכ"ח.....77
30. "שישו אתה משובש כל המתאבלים עליה" • הרב יהושע קניאל • יום ירושלים ה'תשכ"ח.....80
31. "אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רינה" • הרב יעקב מן רקובסקי • יום ירושלים ה'תשכ"ח.....82
32. "הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום, אני ה' בעתה אחישנה"
 הרב חיים דוד הלוי • אלול ה'תשכ"ח.....84
33. יום העצמאות ונס הניצחון • הרב איסר יהודה אונטרמן • ה'תשכ"ט.....87
34. שחרור ירושלים מסמל את התרוממות רוח ישראל
 הרב יצחק נסים • יום ירושלים ה'תשכ"ט.....89
35. קיבוץ הגלויות ומלחמת ששת הימים • הרב אליהו פרדס • אייר ה'תש"ל.....91
36. 'מעלין בקודש' • הרב צבי יהודה קוק • יום ירושלים ה'תשל"א.....95
37. "על חטא שחטאנו..." - הרהורי תשובה לכ"ח אייר
 הרב שמחה הכהן קוק • יום ירושלים ה'תשל"ד.....98
38. "משובש כל הארץ" • הרב צבי יהודה קוק • יום ירושלים ה'תשל"ד.....100
39. שמחה מתוך אהבה • הרב משה צבי נריה • אייר ה'תשל"ה.....103
40. על ירושלים (ליום איחוד ירושלים) • הרב כתריאל פישל טכורש • ליום ירושלים.....106
41. "ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו" • הרב שמחה הכהן קוק • יום ירושלים ה'תשמ"מ.....109
42. "שמחו את ירושלים" • הרב שלמה גורן • יום ירושלים ה'תשמ"מ.....115
43. "אז ימלא שחוק פינו" • הרב צבי יהודה קוק • יום ירושלים ה'תשמ"א.....118
44. משמעותו של יום ירושלים • הרב דב ליאור • יום ירושלים ה'תשמ"ב.....119
45. "לבינת עתנו" • הרב צבי ישראל טאו • יום ירושלים ה'תשמ"ב.....128
46. אהבת ירושלים וכבודה • הרב שלמה גורן • יום ירושלים ה'תשמ"ג.....134
47. "ובכן צדיקים יראו וישמחו" • הרב יהודה גרשוני • ליום ירושלים.....137
48. דרישת ציון וירושלים • הרב אהרון ליכטנשטיין • יום ירושלים ה'תשמ"ח.....140
49. "ויתבוננו חסדי ה'" • הרב אברהם שפירא • יום ירושלים ה'תשמ"ט.....145
50. 'עמל התורה וירשת הארץ' • הרב שלום משאש • יום ירושלים ה'תשמ"ט.....151
51. ירושלים השלמה • הרב משה מלכה • יום ירושלים ה'תש"נ.....152
52. "כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון" • הרב משה בוצ'קו • יום ירושלים ה'תשנ"א.....156
53. "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" • הרב שאול ישראלי • יום ירושלים ה'תשנ"ב.....157

162	54. "באש אתה עתיד לבנותה" • הרב משה צבי נריה • יום ירושלים ה'תשנ"ג
165	55. "זה היום עשה ה'" • הרב שאול ישראלי • יום ירושלים ה'תשנ"ד
	56. "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה"
169	הרב חיים דרוקמן • יום ירושלים ה'תשנ"ד
172	57. שלמות הארץ ושלמות ירושלים • הרב חיים יעקב גולדוויכט • יום ירושלים ה'תשנ"ד
174	58. 'ששון ויגון יחדיו' • הרב יצחק קוליץ • יום ירושלים ה'תשנ"ד
176	59. קדושת ירושלים • הרב אהרון ליכטנשטיין • יום ירושלים ה'תשנ"ד
179	60. 'שיר חדש לירושלים' • הרב חיים דוד הלוי • כ"ג אייר תשנ"ז
184	61. 'ליום ירושלים' - 'יום חפציבה' • הרב יהודה עמיטל • יום ירושלים ה'תשנ"ז
	62. יום העצמאות ויום ירושלים
186	הרב אברהם צוקרמן • יום העצמאות ה'תשס"ה, יום ירושלים ה'תשס"א
	63. חובת הדיבור על לב ירושלים, ומניעת שכחת נסי ה'
187	הרב נחום אליעזר רבינוביץ' • ליום ירושלים
191	64. התורה ושמחת ירושלים • הרב שלמה משה עמאר • יום ירושלים ה'תשס"ג
194	65. 'והנצח זו ירושלים' • הרב חיים דרוקמן • יום ירושלים ה'תשס"ג
200	66. 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך" • הרב יעקב אריאל • יום ירושלים ה'תשס"ג
201	67. מגע בין שמים וארץ • הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ) • יום ירושלים ה'תשס"ד
207	68. 'התעוררי כי בא אורך" • הרב חיים שטיינר • יום ירושלים ה'תשס"ד
208	69. 'דגל ירושלים' • הרב יעקב אריאל • יום ירושלים ה'תשס"ד
210	70. 'עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" • הרב דוד חי כהן • יום ירושלים ה'תשס"ד
212	71. "הדר ארץ ישראל - ירושלים" • הרב דוד דב לבנון • יום ירושלים ה'תשס"ד
217	72. דרישת ציון • הרב יוסף גליקסברג • יום ירושלים ה'תשס"ה
	73. ליום העצמאות וליום ירושלים
220	הרב אברהם שפירא • יום העצמאות ויום ירושלים ה'תשס"ו
223	74. "יברכך ד' מציון" • הרב יהושע בן מאיר • יום ירושלים ה'תשס"ו
227	75. ירושלים • הרב יחזקאל יעקובסון • יום ירושלים ה'תשס"ו
231	76. ארבעים שנה לשחרור ירושלים • הרב אברהם שפירא • יום ירושלים ה'תשס"ז
	77. יום העצמאות ויום ירושלים
233	הרב מרדכי אליהו • יום העצמאות ה'תשנ"ח, יום ירושלים ה'תשס"ז
239	78. "יראה וראיה" • הרב יאיר גזבר • יום ירושלים ה'תשס"ז
240	79. "נצח ורגע" • הרב ירחמיאל וייס • יום ירושלים ה'תשס"ח
243	80. יום ירושלים • הרב מרדכי גרינברג • יום ירושלים ה'תשס"ח

81. "יחדיו" • הרב אליהו בקשי דורון • יום ירושלים ה'תשס"ט 250
82. "קול דודי דופק" • הרב זלמן ברוך מלמד • יום ירושלים ה'תשס"ט 251
83. 'שמחה וגילה' • הרב שאר-ישוב כהן • יום ירושלים ה'תש"ע 256
84. 'שמע ישראל – עשה' • הרב חנן פורת • יום ירושלים ה'תש"ע 258
85. יום ירושלים בבית כנסת "החורבה" • הרב שלמה אבינר • יום ירושלים ה'תש"ע 263
86. "שירו לו זמרו לו, שיחו בכל נפלאותיו" • הרב עובדיה יוסף • יום ירושלים ה'תשע"א 266
87. מלחמת ששת הימים • הרב ישראל מאיר לאו • יום ירושלים ה'תשע"א 270
88. "שמחו את ירושלים" • הרב שמעון ביטון • יום ירושלים ה'תשע"א 273
89. ירושלים – אחדות העם ואחדות האדם • הרב רצון ערוסי • יום ירושלים ה'תשע"א 275
90. הברכה שהתגשמה ב'יום ירושלים' • הרב ישראל אריאל • אייר ה'תשע"ב 277
91. "כעיר שחוברת לה יחדיו" • הרב שמואל רבינוביץ • יום ירושלים ה'תשע"ב 278
92. 'ויתבוננו חסדי ה'" • הרב מיכה הלוי • יום ירושלים ה'תשע"ב 280
93. זיכרונות וחרטות • הרב דב בערל וויין • יום ירושלים ה'תשע"ב 282
94. "באלוקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו" • הרב עובדיה יוסף • יום ירושלים ה'תשע"ג 285
95. "מבשרת ירושלים" • הרב יעקב שפירא • יום ירושלים ה'תשע"ג 287
96. תורת ישראל בארץ ישראל • הרב אברהם יוסף • יום ירושלים ה'תשע"ג 290
97. 'ירושלים – לב העולם' • הרב ישעיהו מייטליס • יום ירושלים ה'תשע"ג 291
98. "ואת הציפור לא בתר" • הרב אליקים לבנון • יום ירושלים ה'תשע"ג 293
99. מהו "יום ירושלים" בשבילנו? • הרב איסר קלונסקי • כ"ה אייר ה'תשע"ד 296
100. "שמרה זאת לעולם" • הרב צפניה דרורי • יום ירושלים ה'תשע"ד 298
101. שערי ירושלים • הרב יהודה דרעי • יום ירושלים ה'תשע"ד 300
102. ירושלים של מעלה וירושלים של מטה • הרב יעקב הלוי פילבר • יום ירושלים ה'תשע"ד 303
103. "ושבו בנים לגבולם" • הרב יעקב שפירא • יום ירושלים ה'תשע"ד 305
104. "כל ישראל חברים" • הרב דוד לאו • יום ירושלים ה'תשע"ד 308
105. "להודות לקב"ה מדי שנה בשנה" • הרב יצחק יוסף • יום ירושלים ה'תשע"ד 309
106. "ורדפו מכם חמישה מאה" • הרב יורם אברג'ל • יום ירושלים ה'תשע"ד 312
107. קניין ירושלים • הרב יהושע ויצמן • יום ירושלים ה'תשע"ד 314
108. "הָאִמֵּר לִירוּשָׁלַם תּוֹשֵׁב" • הרב שמואל אליהו • כ"ב אייר ה'תשע"ה 316
109. קדושה ומלכות • הרב אריה שטרן • יום ירושלים ה'תשע"ה 321
110. "זה היום עשה ה'" • הרב שלום גולד • יום ירושלים ה'תשע"ו 325

שער שלישי

יאמרו גאולי ה'

אשר גאלם מיד צר

חלק שני: ליקוטים מדברי רבנן ותלמידיהון

לתשועת מלחמת ששת הימים וליום שחרור ירושלים

שמות הרבנים (ע"פ סדר הופעתם)

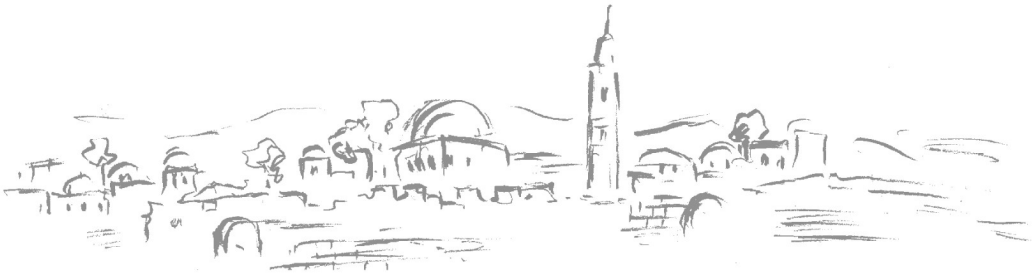
1. הרב יצחק נסים	34. הרב אברהם שלוש
2. הרב איסר יהודה אונטרמן	35. הרב משה לוין
3. הרב שלמה יוסף זיון	36. הרב נתן אורטנר
4. הרב יצחק אביחצירא	37. הרב ברוך יהושע ירחמיאל רבינוביץ
5. הרב עובדיה הדאיה	38. הרב יצחק גליקמן
6. הרב אליעזר יהודה וולדינברג	39. הרב פסח קוקיס
7. הרב שאול ישראלי	40. הרב אפרים סוקולובר
8. הרב יעקב בצלאל ז'ולטי	41. הרב יהושע ממון
9. הרב שלום יצחק הלוי	42. הרב אברהם אלמליח
10. הרב יהושע פיטוסי	43. הרב משה מלכה
11. הרב סלמאן חוגי עבודי	44. הרב יוסף גליקסברג
12. הרב כתריאל פישל טכורש	45. הרב סיני אדלר
13. הרב שלמה גורן	46. הרב יקותיאל עזריאלי
14. הרב אליהו פרדס	47. הרב מישאל דהאן
15. הרב יצחק קוליץ	48. הרב אליהו כ"ץ
16. הרב אריה שטרן	49. הרב משה דב וולנר
17. הרב יצחק ידידיה פרנקל	50. הרב יוסף שרביט
18. הרב מנחם יהודה אושפיזאי	51. הרב ישראל גלזר
19. הרב רפאל כדיר צבאן	52. הרב דב ליאור
20. הרב יוסף משאש	53. הרב יעקב אריאל
21. הרב יהושע קניאל	54. הרב צפניה דרורי
22. הרב יעקב ניסן רוזנטל	55. הרב שמחה הכהן קוק
23. הרב בנימין זאב בנדיקט	56. הרב יעקב יוסף זינגר
24. הרב עקיבא הכרמי	57. הרב שמואל אליהו
25. הרב נתן צבי פרידמן	58. הרב בנימין אביעד
26. הרב ישראל בארי	59. הרב חיים יצחק הלוי
27. הרב (רפאל) צבי יהודה מלצר	60. הרב יוסף צוברי
28. הרב אהרון קלר	61. הרב ישעיהו משורר
29. הרב מרדכי פוגלמן	62. הרב יוסף קאפח
30. הרב ברוך ישר	63. הרב עובדיה יעבץ
31. הרב מאיר ועקנין	64. הרב חיים שושנה
32. הרב חיים דוד הלוי	65. הרב שלום משאש
33. הרב דוד שלוש	66. הרב אליהו חי (חואתי) דמרי

67. הרב אריה לויין
 68. הרב צבי יהודה קוק
 69. הרב דוד כהן ('הרב הנזיר')
 70. הרב שאר-ישוב כהן
 71. הרב אברהם שפירא
 72. הרב שבתי שמואלי
 73. הרב משה צבי נריה
 74. הרב שלום נתן רענן
 75. הרב יצחק אריאלי
 76. הרב מרדכי אילן
 77. הרב מאיר הכהן קפלן
 78. הרב מנחם יהושע אהרנברג
 79. הרב חיים פרדס
 80. הרב שלמה ילוז
 81. הרב מרדכי פירון
 82. הרב יהודה לייב בוגץ'
 83. הרב שלמה (זלמן) מן-ההר
 84. הרב יצחק רוזנטל
 85. הרב חיים שרגא פיביל פרנק
 86. הרב ברוך שמעון שניאורסון
 87. הרב ישראל זאב גוסטמן
 88. הרב שלמה זלמן אויערבאך
 89. הרב יהושע ישעיה נויבירט
 90. הרב זלמן נחמיה גולדברג
 91. הרב שלמה פישר
 92. הרב יוסף שלום אלישיב
 93. הרב ישראל מאיר לאו
 94. הרב דוד לאו
 95. הרב יצחק שלמה זילברמן
 96. הרב אליהו שלזינגר
 97. הרב יוסף שלמה כהנמן
 98. הרב יחזקאל סרנא
 99. הרב חיים שמואלביץ'
 100. הרב אריה בינה
 101. הרב שלמה בורשטיין
 102. הרב יחזקאל אברמסקי
 103. הרב יעקב ניימן
 104. הרב יששכר מאיר
 105. הרב אורי קלרמן
 106. הרב מרדכי שלמה ברמן
 107. הרב צבי מרקוביץ
 108. הרב נחום פרצוביץ
 109. הרב ידידיה ינובסקי
 110. הרב יוסף הלר
 111. הרב שריה דבליצקי
 112. הרב חיים קרייזווירט
 113. הרב משה פיינשטיין
 114. הרב יוסף אליהו הנקין
 115. הרב יהודה הרצל הנקין
 116. הרב שמואל טוביה שטרן
 117. הרב אליעזר סילבר
 118. הרב יהודה גרשוני
 119. הרב חיים צימרמן
 120. הרב שמחה עלברג
 121. הרב ישראל שציפנסקי
 122. הרב שמואל קלמן מירסקי
 123. הרב חנוך זונדל גרוסברג
 124. הרב יהודה זרחיה סג"ל
 125. הרב ראובן מרגליות
 126. הרב מרדכי שרעבי
 127. הרב מאיר יהודה גץ
 128. הרב מרדכי עטייה
 129. הרב יהודה אשכנזי
 130. הרב יוסף לייב זוסמן
 131. הרב אלכסנדר שפרן
 132. הרב ישראל (עמנואל) יעקובוביץ
 133. הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק
 134. הרב משה הלוי סולובייצ'יק
 135. הרב ירחמיאל יעקב דושינסקי
 136. הרב משה בוצ'קו
 137. הרב אהרון ליכטנשטיין
 138. הרב צבי (הרשל) שכטר

139. הרב נחום אליעזר רבינוביץ
 140. הרב מצליח מאזוז
 141. הרב ישראל אביחצירא ('בבא סאלי')
 142. הרב עזרא עטייה
 143. הרב בן ציון אבא שאול
 144. הרב יצחק כדורי
 145. הרב יוסף עדס
 146. הרב רחמים לוי
 147. הרב אברהם ועקנין
 148. הרב אברהם דוד שלם
 149. הרב אברהם כהן
 150. הרב נעים בן אליהו
 151. הרב עובדיה יוסף
 152. הרב מרדכי אליהו
 153. הרב אליהו בקשי דורון
 154. הרב שלמה משה עמאר
 155. הרב יצחק יוסף
 156. הרב אברהם חפוטא
 157. הרב אליהו ליאון לוי
 158. הרב מאיר מאזוז
 159. הרב נסים כהן
 160. הרב יורם אברג'ל
 161. הרב אהרון שויקה
 162. הרב דוד אלעזרופ
 163. הרב שמחה אפרתי
 164. הרב משה כהן שאולי
 165. הרב שבתאי בן-חיים
 166. הרב עלוואן אבידני
 167. הרב אהרון ברוכי
 168. הרב רפאל וולפוביץ'
 169. הרב יחזקאל לינשטיין
 170. הרב אברהם יפהן
 171. הרב בן-ציון ברוק
 172. הרב שלמה וולבה
 173. הרב יצחק גרינברג
 174. הרב אברהם פנחס גרוזזינסקי
 175. הרב מאיר חדש
 176. הרב משה אהרונוסון
 177. הרב קלמן כהנא
 178. הרב יובל יוסף אורדנטליך
 179. הרב אברהם סופר
 180. הרב יששכר תמר
 181. הרב מנחם מנדל כשר
 182. הרב שלום שכנא רותם
 183. הרב אברהם קרול
 184. הרב שמואל צבי הרמן
 185. הרב שלמה קרליבך
 186. הרב אליהו כי טוב (מוקטובסקי)
 187. הרב יצחק אלפסי
 188. הרב ישראל אלתר (אדמו"ר מגור)
 189. הרב חיים מאיר הגר (אדמו"ר מויז'ניץ)
 190. הרב יקותיאל יהודה הלברשטם (אדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג)
 191. הרב מנחם מנדל שניאורסון (אדמו"ר מליובאוויטש)
 192. הרב מרדכי שלמה פרידמן (אדמו"ר מביאן)
 193. הרב משה יחיאל אפשטיין (אדמו"ר מאוז'רוב)
 194. הרב יחיאל יהושע רבינוביץ (אדמו"ר מביאלא)
 195. הרב מנחם נחום טברסקי (אדמו"ר מצ'רנוביל)
 והרב יעקב יוסף טברסקי (אדמו"ר מסקווירא)
 196. הרב שלום נח ברזובסקי (אדמו"ר מסלונים)
 197. הרב אברהם יהושע השיל (אדמו"ר מקופיטשניץ)
 198. הרב ירחמיאל יהודה מאיר קאליש (אדמו"ר מאמשינוב)
 199. הרב יוסף שמואל ברנדויין (מוריה) (אדמו"ר מסטרטין)
 200. הרב משה מרדכי בידרמן (אדמו"ר מלעלוב)
 201. הרב חיים מרדכי רזנבוים (אדמו"ר מנדבורנא)
 202. הרב אברהם חיים ראטה (אדמו"ר מ'שומרי אמונים')
 203. רבי דוד חי אביחצירא
 204. הרב מנשה קליין ('הקטן') (אב"ד אונגוואר)
 205. הרב יוחנן סופר (אדמו"ר מערלוי)
 206. הרב אברהם יעקב פרידמן, אדמו"ר מסדיגורא
 207. הרב לוי יצחק הורוביץ (אדמו"ר מבוסטון)

המחזיר שכינתו לציון

מבט תורני על מלחמת ששת הימים ויום ירושלים

הלכה • מוסר • דרוש • אמונה • רמז • רז • שיר

ג

נלקט ונערך בהלל ובהודיה להשי"ת ע"י שי הירש הכהן
לכבוד שנת היובל לתשועת מלחמת ששת הימים ולאיחוד ירושלים

ירושלים עיה"ק תובב"א
שנת ה'תשע"ז (בציון הר קדשי לפ"ק)

תוכן העניינים

שער רביעי:

המחזיר שכינתו לציון - מבט אמוני על מלחמת ששת הימים

א | קורא הדורות מראש -

מבוא להתכוננות אמונית בתשועת מלחמת ששת הימים

1. "ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמר" • "שיבת ירושלים בדברי הנביאים.....13
2. 'בניין עולם' • מדברי חז"ל ומאורי הדורות אודות מעלת ירושלים ובניינה.....17

ב | היום תגדלנו -

מעלת 'יום הירות ירושלים' ונסי מלחמת ששת הימים

1. "שמחו את ירושלים" • הרב משה צבי נריה.....36
2. לקט בעניין יום ירושלים והכותל המערבי • הרב צבי יהודה הכהן קוק.....38
3. למשמעות "יום ירושלים" באמונת ישראל • הרב עוזי קלכהיים.....56
4. השפעתה של מלחמת ששת הימים • הרב זלמן ברוך מלמד.....61
5. נפתחו השמים ונראה כולנו מראות אלוקים • הרב דוד חי הכהן.....62

ג | גאולת העם -

הבערת הניצוץ היהודי, זקיפת הקומה והגברת תהליך קיבוץ הגלויות

1. נסי מלחמת ששת הימים וקיבוץ הגלויות • הרב דוד שלוש.....67
2. 'הסדר העולמי החדש' - ממלחמת ששת הימים ועד לקריסת 'מסך הברזל' • הרב אליעזר ולדמן.....79
3. "וירא העם ויָנְעוּ ויעמדו מרחק" • הרב אליהו בלומצוויג.....91
4. "אמת מארץ תצמח" - לקראת ובתוך יום ירושלים • הרב אלישע וישליצקי.....96

ד | בואו ורשו את הארץ -

גאולת מרחבי ארצנו, מים סוף ועד הים האחרון

1. יומה של ארץ ה' • הרב ישראל הס.....100
2. מיציאת מצרים אל יום ירושלים • הרב דניאל שילה.....109
3. שלמות הארץ היא שלמות העם • הרב שלמה בן-חמו.....111

ה | גאולת הדור -

'מבשרת ציון' ו'מבשרת ירושלים'

1. תשובה לדור של "אתחלתא דגאולה" (קדושת ימי ה' וכ"ח אייר) • הרב חיים דוד הלוי 116
2. תקופתנו בהארט המקורות • הרב יעקב הלוי פילבר 122
3. ירושלים במהלך גאולתנו • הרב שלמה אבינר 130
4. 'למהלך קדושת הזמנים' - יום ירושלים • הרב משה בלייכר 141
5. גאולה ומקדש • שיחה עם הרב אברהם שפירא 151
6. ארבע תקופות בהיסטוריה היהודית • הרב שלמה גורן 158
7. תיקון החברה והציפייה למקדש • הרב רא"ם הכהן 165

ו | גאולת העולם -

'ודבר ה' מירושלים'

1. "פצחו רננו יחדיו חרבות ירושלים" • הרב יהודה עמיטל 169
2. "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם" • השיבה לירושלים ומבוכת הנצרות 175
3. המשמעות האוניברסלית של מלחמת ששת הימים • הרב אורי שרקי 185

ז | 'הגבל את ההר וקדשתו' -

לקט בעניין העברת הר הבית לאחריות הרבנות הראשית לישראל

1. 'הר־שדה־בית' - כיווני מחשבה סביב מקום המקדש כיום • הקדמת המלקט 198
2. תזכיר בעניין עמדת הרבנות הראשית לדורותיה בשאלת הר הבית • הרב זלמן מנחם קורן 205
3. כרוזים וקריאות מאת מועצת הרבנות הראשית לישראל
4. בעניין שמירת הריבונות היהודית בהר־הבית ובעניין איסור הכניסה אליו בזמן הזה 207
5. דעת גדולי תורה בעניין ההחמצה הגדולה בהר־הבית 212
6. לקט מדברי הרבנים הראשיים לישראל לדורותיהם בעניין סגירת הר־הבית לכול 221
7. מי יעלה בהר ה' • מדברי הרב שאר־ישוב כהן 228
8. מאבק באדישות למתרחש בהר הבית • הרב זלמן ברוך מלמד 232
9. עלייה להר הבית בימינו • הרב דב ליאור 236
10. נספח א • בעקבות השרפה במסגד אל־אקצה 240
11. נספח ב • עמדת הרב צבי יהודה קוק בשאלת הר־הבית 245
12. נספח ג • זכותנו על הר הבית 250

שער חמישי: ירושלים של מעלה - שער הרמז והרז

א | רמזי ירושלים

1. רמזי ירושלים • הרב מתתיהו גלזרסון..... 257
2. תאריכי הגאולה • הרב שמואל יניב..... 259
3. שמונה נבואות מהתנ"ך וחז"ל על שנת תשכ"ח (באחרי"ת הימ"ם) • הרב משה אלחרר..... 263
4. חישובי קצים ותחזית על שחרור ירושלים • הרב עמרם אבורביע..... 268
5. רמזי מלחמת ששת הימים • הרב מאיר מאזוז..... 271
6. רמזים על טווח השנים ה'תשכ"ו-ה'תשכ"ח כשנות גאולה..... 276

ב | רזי ירושלים

1. התנוצצות אורו של משיח • הרב דוד כהן ('הרב הנזיר')..... 279
2. "ודאי שזה קץ הגלות" • הרב עובדיה הדאיה..... 288
3. "עילוי גדול לשכינה" • הרב עובדיה הדאיה..... 289
4. "בהגיע הקץ" • הרב מאיר יהודה גץ..... 292
5. מאמר ירושלים • הרב מאיר יהודה גץ..... 293
6. "לדבר בשבחי הקב"ה על הנסים ועל הנפלאות" • הרב מרדכי עטייה..... 295
7. "אתחלתא דגאולה" ובניין ירושלים בתורתם של תלמידי הגר"א • הרב משה נחמני..... 298
8. התגלות משיח בן יוסף • לקט משיעורי הרב יוסף לייב זוסמן..... 306
9. מבט פנימי על מלחמת ששת הימים • לאור משנתו של הרב יהודה לאון אשכנזי..... 316

שער שישי: "שבחי ירושלים את ה'" - שער השיר והפיוט

א | כיסופי גאולה ושירי ציון

1. מזמורי תהלים בשבח ירושלים ובציפייה לבנינה ציון..... 331
2. לבי במזרח, יפה נוף, ציון הלא תשאלי • משירי ריה"ל..... 332
3. שביה בת ציון • רבי שלמה אבן גבירול..... 334
4. תפילות עתיקות על קץ הגלות ועל הגאולה השלמה..... 334
5. אשאל אלהי יגאלה שבויים • רבי שלום שבזי..... 338
6. יעלה, יעלה • רבי ישראל נג'ארה..... 339
7. אל הר בת ציון • אבטליון ב"ר מרדכי דויק..... 340

8. קריה יפהפיה • רבי זכריה אלצ'אהרי 340
9. 'שירת הציפור' ('סול א קאקאש מאר') 341
10. אל הארץ חמדה טובה • רבי יוסף חיים ('בן איש חי') 341
11. אוחיל יום יום אשתאה • רבי אליהו חזן 342
12. על הדרך עץ עומד 343
13. פיוטי גאולה 343
14. בשובי לירושלים 345
15. שיר האמונה • הרא"ה קוק 345

ב | מלחמת ששת הימים בשירה ובפיוט

1. 'מי כמוך' ליום ירושלים • הרב יוסף משאש 346
2. שיר נפלא נחמד ונעים על מלחמת ששת הימים • הרב אברהם כהן 349
3. צבאות ערב • רבי דוד בחגלו 351
4. לא הכוחות • רבי דוד בחגלו 352
5. חלום דורות • הרב מאיר יהודה גץ 352
6. שירים ליום ירושלים • הרב אליהו כ"ץ 353
7. ירושלים של קודש • הרב משה צבי נריה 354
8. מגילת מלחמת ששת הימים • מארי עובדיה זכריה 356
9. "יחיו כל חיילינו" • הרב זכריה זרמתי 358
10. הצעות לנוסחי תפילות הודאה ליום ירושלים 359

זכור ימות עולם: זיכרונות, פרקי יומן ומחקר

א | 'אם אשכחך ירושלים תשכה ימיני' - נפילת העיר העתיקה בשנת ה'תש"ח

1. על ירושלים • הרב יעקב משה חרל"פ 363
2. המצור על ירושלים במלחמת השחרור • זיכרונות מגדולי רבני ירושלים 366
3. דאגה וחרדה לגורל הנצורים בעיר העתיקה • הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל 369
4. נפילת העיר והיציאה לשבי הירדני • מיומנו של הרב שאר-ישוב כהן 370
5. סקירה קצרה על מאורעות זמננו זה • הרב דוד בן ציון לניאדו 372
6. "תשובתנו נחושה - נצח ירושלים" • לזכר חללי גוש עציון בתש"ח 377
7. קינה על חורבן ירושלים שבין החומות • הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל 378

8. 'דבר היום' ליום ירושלים תשי"ג • הרבנות הראשית לישראל 379
9. כרוז לערב תשעה באב (תשי"ח) • הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג 380
10. קריאה לזכור את הכותל המערבי (תשכ"ד) • הרב יצחק נסים 381
11. "למען ירושלים לא אשקוט" • הרב צבי פסח פרנק והרב אליהו פרדס 382

**ב | מן המצר קראתי יה, ענני במרחביה' -
תקופת ההמתנה ומהלך המלחמה**

1. השעה הקודרת היא • אבא אבן 386
2. חופרים שוחות בת"א • אהרון דולב 387
3. קריאות לצום • מאת הרבנות הראשית לישראל ומאת מועצת גדולי התורה 388
4. 'למען עמנו ולמען ערי אלוקינו' • גדולי ישראל בתפילה 389
5. דבר הרב הראשי לצה"ל אל חיילי ישראל - א' • הרב שלמה גורן 400
6. דבר הרב הראשי לצה"ל אל חיילי ישראל - ב' • הרב שלמה גורן 401
7. פרקי יומן על שחרור ירושלים • הרב שלמה גורן 402
8. "לוחמים וחולמים" • זיכרונות לוחמים ממלחמת ששת הימים 405

ג | ממשפטי המלוכה

1. הרבנות הראשית ויום ירושלים • הרב שמואל כ"ץ 421
2. חוק־יסוד: ירושלים בירת ישראל 484
3. חוק רמת הגולן, ה'תשמ"ב 487
4. חוק יום ירושלים, ה'תשנ"ח 487
5. "ונבנתה עיר על תלה" • שיקום וחידוש בתי־הכנסת ובתי־המדרש בעיר־העתיקה 488
6. כ"ח באייר • יום זיכרון ממלכתו ליהודי אתיופיה שנספו בדרכם לישראל 499

מקורות 506